



green
project
repea

ciXIL

greencivil

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SARAJEVO
Bosnia and Herzegovina | North Macedonia

GREEN

reader

FJALORI
I GJELBËR
shqip

FJALORI I GJELBËR

Shkup, 2022

FJALORI I GJELBËR

Botues: CIVIL –Qendra për Liri

Për botuesin: Xhabir Deralla

Drejtor, Civil Media: Goran Naumovski

Redaktore e publikimit: Biljana Jordanovska

Kolegumi redaktues dhe autorial: Natasha Malinka Minovska, Dijana Tahiri, Dehran Muratov, Dragan Mishev

DTP: Arian Mehmeti

Redaksia gjuhësore: Dijana Tahiri (përkthim), Natasha Malinka Minovska (përkthim), m-r Gordana Aceska (lektore)

Shtypi: ProPoint, Shkup
Tirazhi: 100

Publikimi është i disponueshëm edhe në platformën mediatike të CIVILit:
www.greencivil.mk | www.civilmedia.mk | www.drejt.mk | www.civil.org.mk

Qëndrimet e shprehura në këtë publikim janë përgjegjësi e CIVILit dhe autorit, dhe nuk i shpreh qëndrimet e Fondacionit Hajnrih Bell.

License: CC BY-NC-SA 4.0. – Attribution-NonCommercial-ShareAlike

FJALORI i gjelbër / [Natasha Malinka Minovska ... и др.]. - Shkup : CIVIL - Qendra për liri, 2022. - 120 стр. : илустр. ; 25 см

Други автори: Dijana Tahiri, Dehran Muratov, Dragan Mishev

ISBN 978-608-4815-37-2

1. Minovska, Natasha Malinka [автор] 2. Tahiri, Dijana [автор] 3. Muratov, Dehran [автор] 4. Mishev, Dragan [автор]
а) Екологија -- Водичи

COBISS.MK-ID 58391557

Fjalori i gjelbër

- 5 | **Hyrje**
- 6 | **EKOLOGJIA**
- 6 | Çfarë është ekosistem?
- 9 | Çfarë është vetëdija ekologjike?
- 12 | Burime të rinovueshme të energjisë, shpëtim për botën
- 15 | Degradim ekologjik
- 18 | Lloje të rrezikuara
- 22 | Shkarkim i burimeve
- 26 | Ekologjia e thellë
- 30 | Mbrojtja e mjedisit jetësor, bazë për të drejtën për jetë dhe të gjitha të drejta tjera të njeriut
- 34 | Nga ekologjia drejt ekologjisë politike – sfera natyrore dhe sociale si tërësi e pandashme
- 38 | Ndryshimet klimatike, rreziku nga pasojat katastrofale
- 41 | **POLITIKAT, VLERAT DHE KONCEPTET E GJELBRA**
- 41 | Çfarë është politikë e gjelbër?
- 44 | Cilat janë vlerat e gjelbra?
- 47 | Çfarë është ekonomia qarkulluese?
- 50 | Çfarë është drejtësia sociale?
- 53 | Çfarë është barazia?
- 56 | Çfarë është mirëqenia ekonomike, sociale dhe ekologjike?
- 59 | Liria, mos-diskriminimi dhe demokracia
- 63 | Të drejtat e njeriut dhe dinjiteti si vlera të gjelbra

Fjalori i gjelbër

- 66 | Si deri në vende të punës të gjelbra?
- 69 | Si deri te urbanizimi i gjelbër?
- 73 | Plani i gjelbër i BE
- 76 | UNESCO dhe kuptimi për agjendën e gjelbër botërore
- 79 | Dy fytyrat e nacionalizmit – nga liberalja, deri në ideologjinë ekstremiste
- 83 | Demokracia burimore (grassroots), organizimi politik nga “baza”
- 87 | Organizata politike, lëvizje dhe parti të gjelbërve
- 94 | Feminizmi, lëvizjet për paqe dhe drejtësi sociale – lëvizje të lidhura të gjelbra
- 97 | Çfarë është përgjegjësia globale?
- 100 | Inovacionet, pse janë të rëndësishme?
- 103 | Si deri te zhvillimi i qëndrueshëm?
- 106 | Decentralizimi, parakusht për zhvillimin e qëndrueshëm
- 109 | Ushqimi i modifikuar gjenetikisht
- 112 | Lëvizje për konservim
- 115 | Cilat janë sloganet më të famshme të gjelbërve në mbarë botën
- 119 | **FJALOR**
- 122 | **BURIME TË DOBISHME**

Fjalori i gjelbër është një botim edukativ, përmbytja e të cilit është e lehtë për t'u kuptuar dhe ofron një gamë të gjerë informacionesh shtesë për thellimin e njohurive në fushën e ekologjisë dhe politikave të gjelbra.

Çfarë është ekosistemi?

Natyra është burimi i jetës. Mirëqenia jonë është në varësi dhe lidhje të drejtpërdrejtë me huret që marrim prej saj. Natyra e shëndoshë dhe e pastër na siguron kushtet bazë për një jetë të sigurt dhe përfitime materiale, por edhe përfitime jomateriale në formën e frymëzimit artistik, rritjes dhe zhvillimit kulturor dhe shpirtëror.

Komuniteti jetësor në natyrë duhet të zërë një hapësirë, në të cilën anëtarët e atij komuniteti plotësojnë në mënyrë të organizuar nevojat e tyre jetësore: lëvizje, ushqim, gjetje strehimi dhe mbrojtje... Niveli më i lartë i organizimit të jetës në natyrë në planetin tonë është të përfaqësuar nga ekosistemet. Ato funksionojnë sipas ligjeve dhe parimeve mjedisore shumë komplekse.

Ekosistemet janë njësitë themelore funksionale në ekologji, të cilat përfshijnë organizmat (bashkësinë e

gjallë) dhe hapësirën e jetesës (mjedisin abiotik).

Me fjalë të tjera, ekosistemet përfaqësojnë një sërë organizmash të ndryshëm të gjallë (biocenoze) dhe përbërës jo të gjallë (biotopi) të mjedisit, të cilët janë të lidhur ngushtë me rrjedhën e materies dhe energjisë. Secili nga komponentët ndikon në karakteristikat e tjetrit. Të dy komponentët janë po aq të rëndësishëm për ruajtjen e jetës në Tokë.

Vetë termi “ekosistem” u krijua nga ekologu britanik Sir Arthur George Tansley në 1935, i cili i përshkroi sistemet natyrore si entitete në shkëmbim të vazhdueshëm midis elementeve të tyre të gjallë dhe jo të gjallë.

Uniteti i ekosistemeve mbështetet në ndikimin e ndërsjellë të qenieve të gjalla dhe mjedisit jo të gjallë: toka, uji, ajri, temperatura, lagështia. Ekosistemet janë sisteme shumë komplekse dhe dinamike. Çdo ndryshim në ndonjë nga komponentët e tyre ndikon në sistemin në tërësi.

Në çdo ekosistem ekzistojnë tre lloje marrëdhëniesh midis përbërësve të tij:

Veprimet – të cilat përfaqësojnë efektet e biotopeve (natyra e pajetë) mbi krijesat e gjalla që banojnë në të.

Reaksionet – efektet e gjallesave në biotop (qenjet e gjalla përshtaten me ndryshimet e kushteve në biotop dhe në të njëjtën kohë ndryshojnë mjedisin).

Koaksionet - ndikime të ndërsjella midis vetë organizmave (atyre u përkasin të gjitha marrëdhëniet ushqyese në biocenoze dhe një seri e tërë marrëdhëniesh konkurruese - për hapësirën, për ushqimin).

Biocenoza dhe biotopi së bashku përfaqësojnë një sistem ekologjik në të cilin energjia rrjedh dhe lënda qarkullon midis dy komponentëve të sistemit dhe brenda secilit prej tyre.

Produktiviteti organik i ekosistemeve përfaqëson sasinë totale të lëndës organike të formuar, të cilën të gjithë organizmat, në nivele të ndryshme trofike (në zinxhirin ushqimor), e prodhojnë në një periudhë të caktuar kohore për njësi sipërfaqe ose vëllim.

Ai përbëhet nga:

Produktiviteti parësor - sasia totale e lëndës organike të prodhuar nga prodhuesit.

Produktiviteti sekondar - sasia totale e lëndës organike të prodhuar nga konsumatorët.

Me ndryshimin dhe shkatërrimin e habitateve natyrore zvogëlohet biodiversiteti (diversiteti biologjik i specieve të gjalla), ndërpriten zinxhirët ushqimorë dhe rrjedhimisht transferimi i energjisë dhe i substancave në ekosistem.

Për të mbrojtur speciet organike të rralla dhe të rrezikuara, një kërkesë themelore është mbrojtja e habitateve të tyre natyrore. Për këtë qëllim është i nevojshëm regjistrimi i specieve të rrezikuara, mbrojtja e tyre me ligj, shpallja e habitateve të specieve të mbrojtura si rezerva strikte natyrore, ku aktiviteti njerëzor është minimal dhe vendosja e parqeve kombëtare si lloji më i plotë i mbrojtjes.

Çfarë është vetëdija ekologjike?

Në të kaluarën, natyra mendohej të ishte një burim i pashtershëm pasurie dhe fuqia e mendjes njerëzore përcaktonte aftësinë e saj për ta nënshtruar dhe përvetësuar atë. Qëndrimi i individit dhe shoqërisë ndaj mjedisit, i cili për rreth dy shekuj u bazua në antropocentrizëm, çon në një sërë problemesh mjedisore globale, rajonale dhe lokale, të cilat kulmojnë në një krizë mjedisore. Si rezultat i realitetit në zhvillim, diskursi i mëparshëm ndryshon rrënjësisht dhe fillon të inkurajohet zhvillimi i ndërgjegjësimit mjedisor.

Sot kërkohet një qasje e re në zhvillimin shoqëror dhe zhvillimin e përgjegjësive midis individëve dhe komuniteteve shoqërore për mbrojtjen dhe ruajtjen e mjedisit.

Ndërgjegjësimi mjedisor lind nga njohuritë empirike (përfjetuese), por lind edhe si rezultat i kërkimit empirik. Ai përfshin jo vetëm njohuri për ndryshimet në natyrë (të shkaktuara nga aktiviteti njerëzor), por edhe njohuri për mënyrat e mundshme të zgjidhjes së problemeve mjedisore dhe krizës ekologjike.

Në përpjekje për të mbrojtur mjedisin, ndërgjegjësimi mjedisor është një kritikë ndaj situatës ekologjike, por edhe një ndërgjegjësim për nevojën për të mbrojtur mjedisin nga shkatërrimi i mëtejshëm.

Ai paraqet edhe një kategori historike, sepse shfaqet në një periudhë të caktuar të zhvillimit të marrëdhënieve shoqërore ndaj natyrës.

Ndërgjegjësimi mjedisor nënkupton gatishmërinë e individëve, grupeve shoqërore dhe organizatave për t'u angazhuar aktivisht në mbrojtjen e tij. Të jesh ekologjikisht i vetëdijshëm do të thotë të lokalizosh problemin në mjedis në kohë, të mendosh në mënyrë krijuese për zgjidhjen e tij dhe të kesh njohuri paraprake për natyrën.

Ndërgjegjësimi mjedisor përkufizohet ndryshe dhe varet nga disa qasje teorike, pra filozofike. Shkurt, ai përkufizohet si ndërgjegjësimi mjedisor, i cili përbëhet nga perceptimet, sjelljet, motivimet, veprimet, dëshirat dhe pritshmëritë për mjedisin natyror të njeriut.

Ndërgjegjësimi mjedisor supozon: njohuri për kufizimet e natyrës (pjesë përbërëse e së cilës është njeriu), njohuri për shkaqet që çojnë në një krizë ekologjike dhe globalizimin e saj, njohuri për domosdoshmërinë e shfuqizimit të dominimit njerëzor mbi natyrën dhe vendosjen e një ekuilibri dinamik midis sistemet natyrore dhe sociale, ndërgjegjësimi për natyrën globale të krizës mjedisore dhe zgjidhjet e mundshme, ndërgjegjësimi për nevojën e një strategjie globale për zhvillimin social në të gjitha fushat e saj (arsimore, politike, kulturore, industriale, ekonomike), si dhe ndërgjegjësimi të ekzistencës së forcave shoqërore që mund të sjellin reforma.

Vlerat dhe sjellja mjedisore, njohuritë dhe qëndrimet për mjedisin janë komponentë të ndërgjegjësimit mjedisor. Ai gjithashtu përmban disa dimensione (aspekte): dimensionin teorik (mendimi shkencor), dimensionin i vlerës (qëllimet),

dimensioni social (ideja për një komunitet të ri), dimension i historik (mundësitë), dimension i politik dhe dimension i subjektiv (supozimet, besimet dhe dëshirat).

Për ngritjen e nivelit të ndërgjegjësimit mjedisor dhe formësimit të tij të mëtejshëm, nevojitet informacion sa më i gjerë dhe i vazhdueshëm përmes mediave (të shkruara dhe elektronike), tribunave, literaturës profesionale, aktivizimit mjedisor të organizatave joqeveritare dhe qeveritare, si dhe përmes edukimit formal dhe joformal. , duke filluar nga mosha më e hershme.

Burime të rinovueshme të energjisë, shpëtim për botën

Energjia elektrike është një pjesë integrale e jetës së përditshme të njerëzve. Pa të, shoqëria është pothuajse e pamundur të funksionojë normalisht. Me të, njerëzit ngrohin shtëpitë e tyre, udhëtojnë, punojnë dhe bëjnë të gjitha gjërat e nevojshme.

Bota përdor më së shumti lëndë djegëse fosile (thëngjill, naftë dhe gaz) dhe energji bërthamore për t'u siguruar njerëzve energji elektrike ose energji për transport. Këto lëndë djegëse janë ndotës të mjedisit që ndikojnë fuqishëm në ndryshimin e klimës.

Prandaj, bota ka një zgjedhje tjetër për prodhimin e energjisë, dhe kjo është burimet e rinovueshme të energjisë. Por çfarë nënkuptojnë ato dhe si përdoren ato?

Burimet e rinovueshme të energjisë ose energjia e pastër janë burime të pashtershme që rinovohen vazhdimisht dhe vijnë nga natyra. Dielli, uji, era dhe biomasa janë burimet kryesore të rinovueshme të energjisë.

Burim i rinovueshëm i energjisë - **DIELLI** Energjia nga dielli është vendi i parë dhe më i rëndësishëm në burimet e rinovueshme. Energjia e lëshuar nga dielli është e sigurt dhe më pak e dëmshme për mjedisin. Ne e përdorim diellin sot përmes paneleve diellorë për të gjeneruar energji elektrike, kolektorë diellorë të ujit, llamba, makina me energji diellore dhe të ngjashme.

Shkencëtarët vlerësojnë se dielli mund të plotësojë konsumin e energjisë në botë. Sasia totale e energjisë diellore që arrin sipërfaqen e planetit tonë në një sekondë është 384,6 septillion vat, që është mijëra herë më shumë se konsumi i përgjithshëm i energjisë në botë për tërë vitin që është mesatarisht tre trilionë vat.

Burim i rinovueshëm i energjisë - **ERA** Energjia e erës është një nga thesaret më të mëdha, pasi era shpërndahet në të gjithë botën. Nëse shekuj më parë njerëzit e përdornin erën për të lëvizur anijet, sot po ndërtohen turbina me erë.

Shtetet kanë filluar të ndërtojnë ferma të tëra me turbina që gjenerojnë energji elektrike nga era. Era thjesht fryn fletët e turbinës, boshti i së cilës është i lidhur me një gjenerator që gjeneron energji elektrike.

Burim i rinovueshëm i energjisë - **UJI** Energjia nga uji ose hidroenergja është përdorimi i energjisë së ujit për të marrë energji elektrike. Bota kujton përdorimin e parë të ujit si burim energjie përmes shembullit të mullinjve të vjetër për bluarjen e miellit dhe sot përmes hidrocentraleve. Pjesën më të madhe në prodhimin e energjisë elektrike të pastër e kanë hidrocentralet e vegjël që ndodhen kryesisht në lumenj. Uji i lëngshëm me ndihmën e një turbine hidraulike të lidhur me një makinë elektrike gjeneron energji elektrike.

Shkencëtarët janë të ndarë në lidhje me energjinë hidrike. Edhe pse është një fakt i padiskutueshëm që ato japin energji të pastër, nga ana tjetër, ndërtimi i tyre shkatërron seriozisht natyrën. Shpyllëzimi për të ndërtuar hidrocentrale rrezikon biodiversitetin dhe bën që lumenjtë të thahen.

Në vitin 2020, Fondi botëror për natyrën (WWF), BirdLife dhe OJQ të tjera i bënë thirrje Bashkimit Evropian të prezantojë një kornizë ligjore për ndërtimin e hidrocentraleve, pasi analiza e tyre tregoi se popullsia e peshqve të ujërave të ëmbla ishte ulur me 93 për qind që nga viti 1970.

Burim i rinovueshëm i energjisë - **BIOMASA** Për të përfunduar biomasa përdoren pjesë biologjike të zbrëthyeshme me origjinë shtazore ose bimore. Gjithashtu merret biogaz nga plehu i kafshëve dhe kulturat e tjera.

Përpunimi i tyre siguron energji që përdoret në amvisëri. Biomasa mund të përdoret për të bërë biokarburante për transport, bio-ngrohje ose bio-energji elektrike. Një shembull i vogël i përdorimit të biomasës nga mbeturinat e drurit është marrja e peletit të dobishëm për ngrohjen e shtëpisë. Djegia e peletit lëshon 20 herë më pak gazra të dëmshëm se dru zjarri. Megjithatë, edhe pse në një shkallë më të vogël, pelet kontribuojnë në ndotjen e mjedisit.

Bota ka bërë hapa të rëndësishëm në investimin në energji të rinovueshme në pesë vitet e fundit. Analizat nga Agjencia ndërkombëtare e energjisë së rinovueshme (IRENA) tregojnë se një e treta e energjisë së prodhuar vjen nga këto burime. Vlerësohet se deri në vitin 2050, 65 për qind e energjisë do të prodhohet nga burime të rinovueshme të energjisë.

Degradim ekologjik

Si qenie njerëzore, ne të gjithë jemi një pjesë e pandashme dhe komplekse e natyrës së planetit tonë Tokë. Ne ekzistojmë duke përdorur burimet që na ofron - ajrin, ujin, tokën, ushqimin. Mënyra jonë, pra, stili i të jetuarit duhet të nënkuptojë respektimin e ligjeve që sundojnë në natyrë. Çdo ndërprerje e asaj marrëdhënieje dëmton mjedisin, i cili nga ana tjetër na prek drejtpërdrejt të gjithëve dhe shkakton vuajtje. Gjatë historisë, aktiviteti njerëzor nuk ka ndikuar ndjeshëm në mjedis, deri në zhvillimin e industrisë dhe teknologjisë. Ndryshimet e para të shaktuara nga njeriu janë për shkak të aktivitetit të tij fizik dhe nevojave fiziologjike. Por me krijimin dhe zhvillimin e komuniteteve sociale, ndikimi në mjedis fillon në një shkallë të konsiderueshme. Epoka e teknologjive dhe ekonomive të avancuara në të cilat jetojmë imponon një model sjelljeje sociale, i cili bazohet në parimet e maksimizimit të fitimit dhe konsumit. Në këtë kuptim krijohet qëndrimi antropocentrik, i cili krijon iluzionin se njeriu është superior në raport me natyrën.

Me rritjen e jashtëzakonshme të popullsisë, kërkesa për burime natyrore dhe interesi për uljen e kostove po kthehen gjithnjë e më shumë në shfrytëzim dhe shkatërrim të ekosistemeve natyrore, si dhe në akumulim mbetjesh.

Gjatë shekullit të kaluar, dhe veçanërisht gjatë pesëdhjetë viteve të fundit, njerëzit kanë bërë ndryshime të rëndësishme dhe ndikime të mëdha negative brenda mjedisit në shkallë globale.

Shqetësim i tepruar është çdo ndryshim ose shqetësim dhe modifikim i dëmshëm dhe i padëshiruar i mjedisit nëpërmjet varfërimit të burimeve, si: cilësia e ajrit, ujit dhe tokës, që shkakton shkatërrimin e ekosistemeve dhe habitateve natyrore, zhdukjen e disa llojeve të kafshëve të egra dhe ndotjen. , mund të përkufizohet si degradim i mjedisit. E thënë thjesht, kur habitatet natyrore shkatërrohen ose burimet natyrore varfërohen, mjedisi degradohet.

Strategjia Ndërkombëtare e Kombeve të Bashkuara për Reduktimin e Fatkeqësive e përkufizon degradimin e mjedisit si “një reduktim në aftësinë e mjedisit për të përmbushur qëllimet dhe nevojat sociale dhe mjedisore”.

Degradimi i mjedisit ndodh në forma të ndryshme dhe sjell me vete pasojat e: humbjes së biodiversitetit, mungesës së ujit të pijshëm, ndryshimeve klimatike dhe të temperaturës, ndryshimeve klimatike dhe reshjeve, rritjes së popullsisë, bujqësisë, menaxhimit të ujit.

Të gjitha këto sfida me të cilat përballen qytetërimet moderne përfundimisht nënkuptojnë çrregullime serioze shëndetësore të njerëzit, por edhe një rënie të rëndë ekonomike të shoqërive.

Përpjekjet për të luftuar degradimin e mjedisit përfshijnë

mbrojtjen e mjedisit dhe menaxhimin e burimeve mjedisore nëpërmjet krijimit dhe zbatimit të politikave të dobishme nga qeveritë e shteteve, si dhe edukimin e vazhdueshëm të popullsisë për rritjen e ndërgjegjësimit mjedisor. Bota po bën përpjekje mbresëlënëse për të minimizuar dëmet e shkaktuara në mjedis, duke marrë parasysh rritjen e popullsisë dhe zhvillimin urban.

Lloje të rrezikuara

Planeti ynë është i banuar nga një numër i jashtëzakonshëm i llojeve të ndryshme të qenieve të gjalla (biodiversitet). Të gjitha gjeneratat e ardhshme varen nga ky burim, pasi ai përfaqëson një lidhje midis të gjithë organizmave në Tokë. Biodiversiteti është një parakusht për shëndetin e planetit dhe çdo shqetësim ka një ndikim të drejtpërdrejtë në cilësinë e jetës.

Gjatë gjithë historisë së jetës në tokë, speciet janë shfaqur, evoluar, pjellë specie të reja dhe janë zhdukur. Këto dukuri janë pjesë e procesit natyror të jetës që po shpaloset vazhdimisht. Zhdukja është një pjesë e pashmangshme dhe e pritshme e ciklit.

Në pesëqind milionë vitet e fundit, janë njohur pesë vdekje masive, të cilat thuajse zhdukën të gjithë jetën në Tokë, dhe shkaktarët e këtyre fenomeneve janë ndryshimet klimatike, ngjarjet gjeologjike dhe astronomike.

Por në kohët e fundit jemi dëshmitarë të ndryshimeve të shpeshta në të gjithë botën e gjallë dhe mjedisin e saj natyror, rrezikimin më intensiv dhe madje edhe zhdukjen e llojeve të ndryshme bimore dhe shtazore.

Ato ndryshime, të cilat kanë një shtrirje dhe intensitet të madh veprimi (pothuajse kudo dhe të barabartë me globin

e Tokës), janë për shkak të ndikimit negativ të njeriut në natyrë.

Studimet e llojeve të kafshëve në rrezik të lartë të zhdukjes nga shkencëtarët dhe konservatorët kanë të bëjnë në fakt për specie të rrezikuara. Llojet e rrezikuara janë specie natyrore që përballen me një rrezik të konsiderueshëm të zhdukjes në të ardhmen e afërt, në të gjithë ose në një pjesë të konsiderueshme të shtrirjes së tyre.

ARSYET PËR RREZIKIMIN E LLOJEVE

- Shkatërrimi i habitateve natyrore
- Ndotja
- Gjuetia dhe peshkimi
- Mbledhja e specieve për kopshte zoologjike dhe kërkime eksperimentale
- Prezantimi i specieve ekzotike
- Ndryshimet klimatike
- Fatkeqësitë natyrore
- Gama e shpërndarjes së specieve

Të gjitha burimet (oksigjeni që thithim, ushqimi që konsumojmë dhe uji që pimë) që na mundësojnë të jetojmë një mënyrë jetese rudimentare vijnë nga biodiversiteti i planetit. Me shqetësimin dhe rrezikimin e tij rrezikohet edhe mbijetesa e atyre burimeve.

Shkencëtarët besojnë se zhdukja masive e Holocenit (aktual) ka filluar 11-12 mijë vitet më parë, me shfaqjen e njeriut modern dhe është ende në vazhdim. Në mënyrë të pamohueshme, njeriu është fajtor për këtë zhdukje të gjashtë

masive. Njohuria për intensitetin e pasojave të këtyre proceseve është magjepsëse, dhe parashikimet janë morbide. Termi specie e rrezikuar fillimisht u përdor vetëm nga biologët dhe ekologët. Rëndësia e tij juridike u fitua kur vendet në mbarë botën, nën presionin e lëvizjeve mjedisore, miratuan ligje që përcaktonin specie të caktuara si të rrezikuara. Në përputhje me këto ligje, merren masa të ndryshme për të parandaluar zhdukjen e këtyre specieve.

Një nga hapat e parë dhe themelor në mbrojtjen e specieve është përcaktimi i shkallës dhe shkaqeve të rrezikimit të specieve në zona të veçanta gjeografike. Librat e kuq dhe listat e kuqe përdoren për këto qëllime. Lista e Kuqe është një listë e specieve të rrezikuara, e renditur sipas kategorive (sipas ashpërsisë së statusit të rrezikuar), ndërsa Libri i Kuq përmban informacion më të detajuar për karakteristikat themelore të specieve, shkallën e rrezikimit të tij, faktorët e rrezikimit. , si dhe masat e propozuara për mbrojtjen e specieve .

Lista më e njohur e specieve të kërcënuara globalisht është Lista e Kuqe e Llojeve të Kërcënuara IUCN (Unioni Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës). Aktualisht, ka më shumë se 116,000 lloje në Listën e Kuqe të IUCN, dhe më shumë se 31,000 specie janë të kërcënuara me zhdukje.

Shumë kombe kanë miratuar ligje që mbrojnë speciet e rrezikuara, të tilla si ndalimi i gjuetisë, kufizimi i zhvillimit të tokës ose krijimi i rezervave.

Kombet e Bashkuara kanë shpallur 22 majin si Ditën Ndërkombëtare të Diversitetit Biologjik për të theksuar rolin e madh të diversitetit biologjik si një pasuri globale me rëndësi të paçmueshme për brezat e sotëm dhe të ar-

dhshëm.

Kjo ditë na kujton pasurinë dhe diversitetin e jetës në Tokë dhe rëndësinë e saj, gjë që natyrisht na shtyn të pyesim: "Çfarë mund të bëjë secili prej nesh?"

"Toka siguron mjaftueshëm për nevojat e të gjithëve, por jo edhe për lakminë e të gjithëve."

Mahatma Gandhi

Shkarkim i burimeve

"Ne kemi ende mundësinë për të krijuar një rrugë të re që do të na lejojë të jetojmë së bashku në mënyrë të qëndrueshme me shkretëtirat" - Ken Norris

Njeriu e realizon zhvillimin e tij biologjik dhe shoqëror në kuadrin e mjedisit jetësor (mjedisit), duke plotësuar nevojat e tij ekzistenciale si qenie biologjike. Brenda atyre kornizave, ai gjen burime dhe hapësirë për veprimtari ekonomike, që është baza e zhvillimit të çdo shoqërie të qytetëruar dhe moderne.

Gjithnjë e më shumë, shumë nga burimet që dikur ishin me bollëk të disponueshme për njeriun po bëhen të pakta ose të varfëruara. Shkarkimi i burimeve natyrore përcaktohet nga premisa se vlera e një burimi matet nga disponueshmëria e tij në natyrë.

Një burim natyror mund të ekzistojë si një entitet i veçantë (uji i freskët, ajri dhe toka) ose si një lëndë e parë që ka nevojë për përpunim të mëtejshëm (xehe, elementë të tjerë dhe shumica e burimeve të energjisë).

Disa nga burimet natyrore janë të rinovueshme, ndërsa të tjerat jo. Kur burimet natyrore shfrytëzohen pa kriter dhe në mënyrë të tepruar, vërehet një rënie graduale e sasisë dhe cilësisë së tyre, deri në shterimin e tyre. Kjo zakonisht ndodh me burimet natyrore jo të rinovueshme, të cilat janë në sasi të kufizuar dhe kërkojnë miliona vjet për t'u riformuar.

Shkarkimi i burimeve është konsumi i tyre, me një ritëm më të shpejtë se sa mund të rimbushet. Shkaqet e varfërimit të burimeve natyrore mund të jenë natyrore ose të shkaktuara nga njeriu. Disa nga këto shkaqe janë mbipopullimi, praktikat e këqija bujqësore, prerja e pemëve, minierat dhe eksplorimi i mineraleve, ndotja dhe kontaminimi i burimeve natyrore, zhvillimi industrial dhe teknologjik, mbikonsumimi dhe mbetjet.

Konsumi po rritet dhe aktualisht është shumë më i lartë se sa mund të mbajë Toka. Shkarkimi i burimeve natyrore lë pasoja të forta për njerëzit dhe mjedisin ku gjenden këto burime.

Efektet e varfërimit të burimeve natyrore janë ndotja e ajrit, humbja e biodiversitetit dhe zhdukja eventuale e specieve, mungesa e ujit, varfërimi i rezervuarëve minerale, humbja e mbulesës pyjore, ngrohja globale, problemet shëndetësore dhe dështimet ekonomike.

Për të mbrojtur ose ruajtur burimet natyrore, ndërmerren iniciativa të ndryshme që nxisin shfrytëzimin e ekuilibruar, zhvillimin e qëndrueshëm dhe konsumin e përgjegjshëm. Iniciativa të tilla vijnë nga autoritetet në disiplina të tilla si biologjia e ruajtjes dhe menaxhimi i burimeve mjedisore dhe natyrore.

Ka shembuj të iniciativave mjedisore, si zhvillimi i energjive të rinovueshme apo energjive të gjelbra (solare, era, energjia gjeotermale), të cilat përveçse janë të pashtershme, kanë edhe një ndikim më të ulët në mjedis.

Ka shumë hapa që mund të ndërmerren për të zgjidhur problemin e varfërimit të burimeve natyrore, duke filluar nga

ndryshimi i stilit të jetesës së njerëzve, zbatimi i masave politike dhe masave të tjera me mbështetjen e publikut të gjerë.

Shembuj të kësaj janë: praktikimi i një stili jetese që mbështet qëndrueshmërinë, pyllëzimi dhe ruajtja e pyjeve, përdorimi i burimeve alternative të energjisë (veçanërisht energjia e rinovueshme), mbrojtja ligjore e burimeve ujore, praktikat e qëndrueshme bujqësore, edukimi, reduktimi i konsumit, përdorimi i makinave elektrike, ripërdorimi dhe riciklimi i mbetje materiale, kopshtari organike...

Marco Lambertini, Drejtori i Përgjithshëm i Organizatës Botërore për Mbrojtjen e Natyrës - WWF (World Wide Fund for Nature) ka thënë :

“Natyra ka mbështetur dhe ushqyer shoqëritë dhe ekonomitë tona për shekuj me radhë e deri më sot. Nga ana tjetër, njerëzimi e konsideron natyrën dhe shërbimet e saj të kuptueshme në vetvete dhe e shkatërron pamëshirshëm atë. Është koha të kuptojmë se mund të kemi një të ardhme të shëndetshme dhe të qëndrueshme vetëm në një planet me natyrë të shëndetshme, në pyjet, oqeanet apo lumenjtë e të cilit jetojnë shumë lloje kafshësh. Ne duhet të gjejmë urgjentisht një mënyrë për të përdorur dhe vlerësuar natyrën, kulturalisht, ekonomikisht dhe politikisht. Ne kemi nevojë për një marrëveshje të re globale për natyrën dhe njerëzimin”.

Ekologjia e thellë

"Njeriu në këtë planet mund të shpëtohet vetëm nëse kujdeset, jo vetëm për jetën e tij, por edhe për të gjitha gjallesat, duke respektuar jetën e tij po aq sa jetën rreth tij", tha Herbert Gruhl (politik, ambientalist dhe shkrimtar gjerman Ai njihet më së shumti si autor për librin e tij të vitit 1975 "Planeti është plaçkitur – Tmerri i politikës sonë. (A Planet is plundered - The horror of our politics).

Ekologjia e thellë është një filozofi ambientaliste që promovon vlerën e qenësishme të të gjitha krijesave të gjalla pavarësisht nga dobia e tyre instrumentale, për nevojat njerëzore dhe ristrukturimin e shoqërive moderne njerëzore në përputhje me ide të tilla.

Sipas Enciklopedisë Britannica, ekologjia e thellë si një lëvizje shoqërore bazohet në besimin se njerëzit duhet të ndryshojnë rrënjësisht marrëdhëniet e tyre me natyrën nga një që e vlerëson natyrën vetëm për dobinë e saj për qeniet njerëzore në një që pranon se natyra ka një vlerë të qenësishme. E quajtur ndonjëherë "ekozofi", ekologjia e thellë ofron një përkufizim të vetvetes që ndryshon nga nocionet tradicionale dhe është një lëvizje shoqërore që ndonjëherë ka nëntone fetare dhe mistike.

Fraza e ka origjinën nga viti 1972 nga filozofi norvegjez Arne Naess, i cili së bashku me ambientalistin amerikan George Sessions, zhvilluan një platformë prej tetë parimesh organizuese për lëvizjen sociale të ekologjisë së thellë. Ekologjia

e thellë ndryshon nga llojet e tjera të ambientalizmit në atë që jep pretendime më të gjera dhe më themelore filozofike mbi metafizikën, epistemologjinë dhe drejtësinë sociale.

PARIMET E EKOLOGJISË SË THELLË:

-Mirëqenia dhe lulëzimi i jetës njerëzore dhe jonjerëzore në Tokë kanë vlerë në vetvete. Këto vlera janë të pavarura nga dobia e botës jonjerëzore për qëllime njerëzore.

-Pasuria dhe shumëllojshmëria e formave të jetës kontribuojnë në realizimin e këtyre vlerave dhe janë vlera në vetvete.

-Njerëzit nuk kanë të drejtë ta zvogëlojnë këtë pasuri dhe diversitet, përveçse të kënaqin nevojat jetike.

-Lulëzimi i jetës dhe kulturave njerëzore është në përputhje me një rënie të konsiderueshme të popullsisë njerëzore. Lulëzimi i jetës jonjerëzore kërkon një ulje të tillë.

-Ndërhyrja e tanishme njerëzore në botën jo-njerëzore është e tepruar dhe situata po përkeqësohet me shpejtësi.

Prandaj, gjendja mbizotëruese shoqërore-politike e jetesës duhet të marrë fund. Kjo do të ndikojë rrënjësisht në strukturat ekonomike, teknologjike dhe ideologjike. Gjendja rezultuese e punëve do të jetë thelbësisht e ndryshme nga e tashmja.

Ndryshimi ideologjik është kryesisht ai i vlerësimit të vlerës..., në vend që t'i përmbahet një standardi jetese gjithnjë e më të lartë. Do të ketë një ndërgjegjësim të thellë për ndryshimin midis të madhit dhe të madhit.

Ata që abonohen në pikat e mësipërme kanë detyrim të drejtpërdrejtë ose indirekt të përpiqen të zbatojnë ndryshimet e nevojshme.

Ekologjia e thellë argumenton se bota natyrore është një kompleks marrëdhëniesh në të cilat ekzistenca e organizmave varet nga ekzistenca e të tjerëve brenda ekosistemeve. Ai argumenton se ndërhyrja njerëzore ose shkatërrimi jo-jetik i botës natyrore është një kërcënim jo vetëm për njerëzit, por edhe për të gjithë organizmat që përbëjnë rendin natyror. Parimi kryesor i ekologjisë së thellë është besimi se mjedisi në tërësi duhet të respektohet dhe të konsiderohet se ka disa të drejta themelore morale dhe legjitime për të jetuar dhe për të lulëzuar, pavarësisht nga përfitimet e tij instrumentale për përdorim njerëzor.

Ekologjia e thellë shpesh përshtatet në lidhje me idenë e një shoqërie shumë më të gjerë; ai njuh komunitete të ndryshme të jetës në Tokë që përbëhen jo vetëm nga faktorë biotikë, por, aty ku është e zbatueshme, edhe nëpërmjet marrëdhënieve etike, domethënë, duke vlerësuar qeniet e tjera si më shumë se thjesht burime.

Ekologjia e thellë merr një pamje holistike të botës në të cilën njerëzit jetojnë dhe përpiqet të zbatojë në jetë kuptimin se pjesët e veçanta të ekosistemit (duke përfshirë edhe njerëzit) funksionojnë si një e tërë. Filozofia i referohet parimeve thelbësore të lëvizjeve të ndryshme mjedisore dhe të gjelbra dhe mbron një sistem të etikës mjedisore që mbron ruajtjen e shkretëtirës, politika jo shtrënguese që inkurajojnë rënien e popullsisë njerëzore dhe jetesën e thjeshtë.

Mbështetësit e ekologjisë së thellë apastrofojnë ndikimin katastrofik të qytetërimit industrial mbi natyrën dhe rekomandojnë braktisjen e saj. Si arsye, ata theksojnë faktin se të gjitha llojet e mëparshme të zhvillimit çojnë pa kushte në varfërimin e burimeve natyrore dhe se problemet mje-

disore mbeten të pazgjidhura. Kjo shkollë censuron qasjen antropocentrike të marrëdhënies njeri-tokë dhe duke zgjeruar moralin dhe drejtësinë, shpall të drejtat e natyrës. Domethënë, njeriu nuk është i vetmi që ka të drejta; të drejta kanë edhe bimët, edhe kafshët, madje edhe elementet jo organike. Asgjë nuk e bën të ligjshme ambicien njerëzore për të shfrytëzuar natyrën. Përkundrazi, njeriu ia detyron respektin e tij asaj dhe krijimeve të saj.

Mbrojtja e mjedisit jetësor, bazë për të drejtën për jetë dhe të gjitha të drejta tjera të njeriut

Mjedisi, mbrojtja dhe ruajtja e tij është një nga temat më aktuale të ditëve të sotme, e cila debatohet mes pjesëtarëve të gjerë të popullatës, publikut profesional dhe politik.

Përkundër spektrit të gjerë të interpretimeve të termit mjedis, termi mjedis natyror më së shpeshti përdoret si sinonim. Për analogji, ato janë: uji, ajri dhe toka, pastaj bimët, kafshët dhe mikroorganizmat dhe së fundi, elementet ekonomike, sociale dhe politike të krijuara nga njeriu.

Një kompleks i tërë elementësh fizikë, biologjikë dhe kulturorë janë të ndërlidhur në mënyra të ndryshme, si në nivel individual ashtu edhe në atë kolektiv. Për ekzistencën e jetës

në Tokë, rëndësi vendimtare ka mjedisi natyror (mjedisi), i cili mundëson mbijetesën e gjithë botës së gjallë.

Termi mjedisi jetësor daton në fund të viteve 70 të shekullit të 20-të, dhe vjen nga fjala franceze “environ”, që do të thotë mjedis. Ai përmban: faktorë natyrorë, biotikë (njerëz, bimë, kafshë, mikrobe) dhe jobiotikë (dritë, ujë, ajër, tokë), si dhe vlera të krijuara, ndërlidhjet komplekse të të cilëve përbëjnë mjedisin, gjegjësisht, hapësirën dhe jetesën. kushtet .

KA SHUMË PËRKUFIZIME PËR MJEDISIN JETËSOR, SI PËR SHEMBULL:

- “Agregati i të gjitha forcave, ndikimeve dhe kushteve të jashtme që ndikojnë në jetën, natyrën, sjelljen dhe rritjen, zhvillimin dhe pjekurinë e organizmave të gjallë.” (Douglas dhe Holland)
- “Shuma e të gjitha kushteve dhe ndikimeve që veprojnë në zhvillimin dhe jetën e të gjitha organeve.” (T.N. Khoshoo)
- “Mjedisi fizik që është i përbashkët për të gjithë ne, duke përfshirë ajrin, hapësirën, mbeturinat, tokën, bimët dhe jetën e kafshëve.” (Simon Ball dhe Stuart Bell)
- “Një sistem i pandashëm, i plotë i përbërë nga elemente fizike, kimike, biologjike, sociale dhe kulturore, të cilat janë të lidhura individualisht dhe kolektivisht në një mori mënyrash.” (Kalavathy)

Mbijetesa e komuniteteve njerëzore në të kaluarën shpesh është kërcënuar nga fatkeqësitë natyrore, epidemitë, luftërat, mungesat e ushqimit dhe ndikimet e tjera në nivel lokal.

Ndryshe nga krizat ekzistenciale të së shkuarës, krizat e sotme nuk lindin nga fatkeqësitë natyrore të natyrës lokale, por nga mosmarrëveshjet globale të të gjithë qytetërimit industrial në kuptimin ideologjiko-material.

Njeriu dhe mjedisi janë të lidhur pazgjidhshmërisht. Ai, si individ, jo vetëm që jeton në të, por i shtyrë nga dëshira për të përvetësuar të mira materiale, vazhdimisht përdor burimet e tij dhe vepron sipas saj.

Me zhdukjen e marrëdhënieve harmonike midis njeriut dhe natyrës, fillon procesi i ndotjes dhe shkatërrimit të mjedisit. Që nga viti 1990, problemet kryesore mjedisore kanë qenë: efekti i serrës dhe ngrohja globale, shfaqja e vrimave të ozonit, shiu acid dhe shkatërrimi i pyjeve tropikale, ajri i ndotur, uji, toka, erozioni i tokës, shpyllëzimi.

Zgjidhja e vërtetë e vetëdijes dhe interesimi më i madh për mjedisin dhe mbrojtjen e tij fillimisht u shfaq në vendet më të zhvilluara industriale në Perëndim, e më vonë interesi u përhap në vendet e tjera të botës. Mbrojtja e mjedisit është një disiplinë ekologjike që studion ndikimin e njeriut në mjedis.

Koncepti i mbrojtjes së mjedisit nënkupton një sërë aktivitesh njerëzore, detyra e të cilave është të ruajnë mjedisin e pandotur, të padegraduar ose elementet e tij individuale, karakteristikat dhe funksionet estetike (të mjedisit).

Qasja duhet të konsiderohet si multidisiplinare, sepse ajo merr përsipër një detyrim të përhershëm të të gjithë qytetarëve në shoqëri. Çdo prishje e gjendjes së mjedisit çon në shqetësime ekologjike dhe çrregullime të marrëdhënieve shoqërore, të cilat janë të ndërlidhura dhe të kushtëzuara.

Si rezultat i rritjes së nivelit të ndërgjegjësimit të shteteve

për lidhjen ndërmjet proceseve në natyrë, degradimit të theksuar të mjedisit dhe ndikimit të njeriut në të, në gjysmën e dytë të shekullit të 20-të, u shfaqën disa deklarata të rëndësishme në terren. Për mbrojtjen e mjedisit janë miratuar, dhe janë lidhur gjithashtu një numër i madh i marrëveshjeve ndërkombëtare nën kujdesin e OKB:

Në Konferencën e Parë Ndërkombëtare në Stokholm në vitin 1972, u miratua Deklarata e Stokholmit mbi Mjedisin Njerëzor. Në Konferencën e Dytë Ndërkombëtare në Rio de Janeiro në vitin 1992, u miratuan: Deklarata e Rios, Agjenda 21, Konventa Kuadër e OKB-së për Mbrojtjen dhe Zhvillimin e Mjedisit, Konventa mbi Diversitetin Biologjik dhe Deklarata Jodetyruese e Parimeve për Arritjen e Konsensusi Global mbi Menaxhimin e Pyjeve.

Konventa Kornizë e OKB-së për Ndryshimet Klimatike u miratua në Kioto në 1997.

Në mbarë botën, vlerësohet se ekzistojnë më shumë se 700 marrëveshje shumëpalëshe dhe më shumë se 1000 marrëveshje dypalëshe, në kontekstin e aspekteve të ndryshme të mjedisit, dhe Bashkimi Evropian ka miratuar më shumë se 200 rregullore për mbrojtjen e mjedisit.

Sipas nenit 31 të Deklaratës Universale të OKB- për të Drejtat e Njeriut: "Çdo qenie njerëzor ka të drejtë të ruajë ekuilibrin ekologjik në mjedisin e tij që ndan me të gjitha qeniet e tjera të gjalla, kafshët dhe bimët, mbijetesën e të cilave, si dhe garancinë e duhet të sigurohet mbijetesën e tij".

Kjo do të nënkuptonte se e drejta për jetë si bazë jetike për gëzimin e të gjitha të drejtave të tjera të njeriut përfshin të drejtën për mbrojtjen e mjedisit dhe një mjedis i ruajtur dhe i mbrojtur është bazë për gëzimin e të drejtës për jetë.

Nga ekologjia drejt ekologjisë politike – sfera natyrore dhe sociale si tërësi e pandashme

Ekologët politikë argumentojnë se në praktikë sferat natyrore dhe sociale janë të pandashme. Natyra dhe shoqëria janë të ndërthurura vazhdimisht përmes procesit të ko-evolucionit. Ekologjia politike është zhvilluar si një qasje që mund të trajtojë fenomenet komplekse social-natyrore në një mënyrë të re gjithëpërfshirëse dhe korrekte.

Mënyra e të menduarit ekologjik, e thënë historikisht, është e njohur që nga kohërat e lashta dhe është shfaqur si rezultat i nevojës për të siguruar ushqim, si dhe për shkak të konkurrencës që ekzistonte midis njeriut dhe gjallesave të tjera.

Problemet mjedisore u bënë objekt kërkimi dhe zgjidhje-

je në atë moment, kur ekuilibri i prishur ekologjik preku jo vetëm klasën punëtore, por edhe klasën borgjeze në shoqëritë e asaj kohe.

Me nevojën për të zgjidhur çështje të hidhura mjedisore, një nga disiplinat më të reja shkencore, e quajtur ekologjia politike, është shfaqur në mënyrë ndërdisiplinore.

NGA EKOLOGJIA DERI TE EKOLOGJIA POLITIKE

Ekologjia si shkencë në kuptimin e vërtetë të fjalës u shfaq relativisht vonë, vetëm në gjysmën e dytë të shekullit të 19-të, dhe u zhvillua seriozisht në vitet pesëdhjetë të shekullit të kaluar, në kushtet kur aktiviteti ekonomik njerëzor filloi të degradojë përgjithmonë mjedisin, i cili, ndryshon kushtet e zhvillimit të tij ose kërcënon mbijetesën e tij.

Marrëdhëniet e ndërsjella të qenieve të gjalla, por edhe raportet e qenieve të gjalla me mjedisin e tyre janë objekt studimi i ekologjisë si disiplinë shkencore.

Problemet mjedisore u bënë objekt kërkimi dhe zgjidhjeje në atë moment kur ekuilibri i prishur ekologjik preku jo vetëm klasën punëtore, por edhe klasën borgjeze në shoqëritë e asaj kohe.

Zhvillimi i ekologjisë ishte gjithashtu i lidhur ngushtë me të kuptuarit se prosperiteti ekonomik bie ndesh me progresin shoqëror për shkak të prishjes së ekuilibrit natyror, me nënshtrimin e tepruar të natyrës dhe përdorimin pa mend të burimeve natyrore.

Në kushtet kur nuk mund të gjendej zgjidhje për këto probleme ekzistenciale për mbijetesën e të gjithë natyrës përmes institucioneve politike konvencionale, filluan të ve-

projnë lëvizjet mjedisore. Në këtë mënyrë u inkurajua ngritja e vetëdijes mjedisore në domenin e publikut të gjerë, por edhe në sferat e ndryshme të disiplinave shkencore.

Me nevojën për zgjidhjen e çështjeve të ndezura mjedisore, në mënyrë ndërdisiplinore, u shfaq një nga disiplinat më të reja shkencore, e quajtur ekologjia politike.

EKOLOGJIA POLITIKE – IDEOLOGJIA PËR ZHVILLIMIN E QËNDRUESHËM EKOLOGJIK

Ekologjia politike është produkt i studimeve të gjeografisë, ekologjisë dhe zhvillimit, por është e lidhur edhe me akademikizmin e disiplinave të ndryshme shkencore si: filozofia, sociologjia, shkenca politike, ekonomia, biologjia dhe ekologjia, por edhe aktivizmi i gjelbër në një tërësi gjithëpërfshirëse. Më vonë, ajo tërhoqi vëmendjen në fusha të tilla si antropologjia dhe studimet teknologjike, feminizmi dhe shëndeti publik.

Ekologët politikë argumentojnë se në praktikë, sferat natyrore dhe sociale janë të pandashme. Natyra dhe shoqëria janë të ndërthurura vazhdimisht përmes procesit të koevolucionit.

Ekologjia politike është zhvilluar si një qasje që mund të trajtojë fenomenet komplekse social-natyrore në një mënyrë të re gjithëpërfshirëse dhe korrekte.

Shumë e quajnë atë transdisiplinore, mbidisciplinore apo edhe të papërcaktuar për shkak të teorive, metodologjive dhe praktikave të inkorporuara nga burime të ndryshme njohurish. Sidoqoftë, ajo bëhet e fortë, duke u zhvilluar vazhdimisht.

Janë dy pretendime që përfaqësojnë shtyllat kryesore mbi të cilat mbështetet ekologjia politike. E para prej tyre i referohet degradimit të burimeve natyrore, që nuk është rezultat i rritjes së përgjithshme të numrit të popullsisë, por i përdorimit të paarsyeshëm të burimeve për prodhimin dhe konsumin e tepërt të produkteve (për disa sjell përfitime, për të tjerat është rrezik për jetën dhe mbijetesën).

Sipas pretendimit të dytë, asgjë në natyrë nuk është thjesht e natyrshme. Megjithëse ekologjia politike mbështetet në të menduarit e fortë ekologjik, ajo gjithashtu pranon se ajo që ne dimë për natyrën dhe përfaqësimin që kemi për të është rezultat i asimetrive historike të pushtetit, gjegjësisht, njohurive.

Ekologjia politike (e njohur si politika e gjelbër ose Ecopolitics) është një ideologji politike, e cila synon të inkurajojë një shoqëri ekologjikisht të qëndrueshme, të rrënjësuar thellë, në një mjedis pa dhunë, drejtësi sociale dhe mjedisore, respekt për dinjitetin e njeriut dhe të drejtat e njeriut, lirinë, demokracia, barazia, shteti ligjor, mosdiskriminimi, antinacionalizmi, mirëqenia ekonomike, sociale dhe mjedisore.

Nën ndikimin e kësaj ideologjie në botën perëndimore në vitet shtatëdhjetë të shekullit të kaluar u formuan partitë politike që praktikojnë politikën e gjelbër. Që atëherë ata kanë zhvilluar dhe arritur suksese të caktuara në proceset zgjedhore dhe në skenën politike.

Ndryshimet klimatike, rreziku nga pasojat katastrofale

Vera jashtëzakonisht e nxehtë, shfaqja e thatësirave, dimrat e gjatë të thatë dhe shirat më intensivë të ndjekur nga përmbytjet janë dukuritë kryesore që përshkruajnë më së miri ndryshimet klimatike. Por çfarë do të thotë ndryshimi klimatik dhe pse po flitet kaq shumë për të?

Përkufizimi bazë: Ndryshimet klimatike janë ndryshime afatgjata në klimën globale ose rajonale, të cilat zakonisht ndodhin për shkak të rritjes së temperaturës globale.

Kur ndryshimi ndodh natyrshëm, është një proces i ngadaltë që kërkon qindra vjet, ndërsa ndryshimi aktual i klimës po ndodh shumë më shpejt. Aktiviteti njerëzor dhe përdorimi i lëndëve djegëse fosile (gaz, naftë dhe thëngjill) janë fajtorët më të mëdhenj të ndryshimeve klimatike.

Prodhimi afatgjatë dhe djegia e lëndëve djegëse fosile çoi në një rritje të të ashtuquajturave gazrat serrë në atmosferë, pra shkaktojnë efektin serrë. Janë këto gazra që e ngulin nxehtësinë nga rrezet e diellit brenda atmosferës dhe shkaktojnë rritjen e temperaturës mesatare të tokës.

Ngrohja globale prek burimet bazë njerëzore si ushqimi dhe

uji. Uji i pastër është jetik për shëndetin e njeriut, por në dhjetë vitet e fundit për shkak të ngrohjes globale, uji ka humbur në sasi të mëdha. Instituti Botëror i Burimeve (WRI) parashikon se deri në vitin 2025 deri në 3.5 miliardë njerëz mund të përjetojnë mungesë uji. Nga ana tjetër, prodhimi i ushqimit është në rënie pasi thatësitat e zgjatura reduktojnë rendimentin e produkteve bujqësore.

Nëse rreth 150 vjet më parë temperatura mesatare e sipërfaqes së tokës ishte 0,16 C°, tani ajo është 1,02 C°. 20 vitet e fundit kanë qenë vitet më të ngrohta të regjistruara, sipas të dhënave nga matjet vjetore të NASA-s.

Shkencëtarët pajtohen se tendenca e ngrohjes nuk mund të ndalet ose të kthehet, por se mund të ngadalësohet. Shumica e studimeve shkencore parashikojnë se një rritje e temperaturës prej 2 C° ka të ngjarë të ndodhë pas vitit 2032 dhe ky është procesi më i padëshirueshëm në të cilin do të ndodhin ndryshime të pashmangshme klimatike si:

Një rritje globale e nivelit të detit dhe oqeanit prej 7-8 metrash do të detyrojë rreth dy miliardë njerëz të lënë shtëpitë e tyre në qytetet bregdetare.

Thatësira në shumë pjesë të Afrikës ka bërë që të paktën 33 milionë njerëz të kenë mungesë ushqimi.

Shkrirja e shtresave të akullit të Antarktidës Perëndimore, e cila kontribuon në ngrohjen edhe më të madhe të tokës.

Bota ndezi alarmin në vitin 1992, kur disa vende në Rio de Janeiro nënshkruan Konventën Kuadër për Ndryshimet Klimatike (UNFCCC). Vendet nënshkruese kanë rënë dakord për angazhime të shumta, veçanërisht në krijimin e politikave për reduktimin e emetimeve të gazeve serrë.

Por lëvizja që do të mbahet mend në historinë e njerëzimit

është nënshkrimi i Marrëveshjes Ndërkombëtare për Ndryshimet Klimatike në Paris (Marrëveshja e Parisit) më 12 dhjetor 2015, për faktin se kjo marrëveshje u miratua nga të 196 vendet në botë. Marrëveshja i detyron vendet të reduktojnë gazrat serrë në mënyrë që të ngadalësojnë ngrohjen globale. Qëllimi është të mbahet temperatura mesatare globale nën 2 ° C. Çdo vend duhet të përcaktojë, planifikojë dhe raportojë rregullisht se çfarë po bën konkretisht për të zbutur ngrohjen globale. Për të reduktuar emetimet e gazeve serrë, përdorimi i lëndëve djegëse fosile duhet të zëvendësohet me burime të rinovueshme të energjisë. Vendet janë zotuar të braktisin përdorimin e qymyrit dhe naftës, ndërtimin e mullinjve me erë, instalimin e paneleve diellore dhe përdorimin e energjisë hidrike. Me këtë marrëveshje, vendet e pasura të zhvilluara janë zotuar të ndihmojnë vendet e varfra në mënyrë që edhe ato të braktisin përdorimin e lëndëve djegëse fosile. Megjithatë, sjellja njerëzore është një nga çelësat për të luftuar këtë problem global, si për shembull ndërgjegjësimi më i lartë për mjedisin, përdorimi i automjeteve elektrike, përdorimi racional i energjisë elektrike dhe burimeve të tjera, kujdesi për biodiversitetin, riciklimi dhe një sërë ndryshimesh të tjera. në shoqëri, ekonomi, politika dhe praktika në nivel global dhe lokal.

Çfarë është politikë e gjelbër?

Një përkufizim i pranuar përgjithësisht është se termi politikë nënkupton një veprimtari që synon ideimin, organizimin, udhëheqjen dhe rregullimin e jetës së përbashkët të njerëzve, sipas nevojave, interesave, përfaqësimeve, qëllimeve dhe mjeteve të tyre në një komunitet të caktuar (kryesisht në shtet). me ose pa pëlqim (në dorëzim) për të gjithë.

Politika ka karakterin e një dukurie shumëkuptimëshe (në kontekstin e shtetit), e cila ka ndryshuar formën dhe përmbajtjen e saj përgjatë etapave historike: politika si "art i qeverisjes", politika si menaxhimi i punëve publike, politika si një mjet për zgjidhjen e konflikteve, politika si ushtrim i pushtetit, pra asgjësimi i burimeve shoqërore.

Ndarja e tij elementare zakonisht i referohet të brendshme dhe të jashtme, si dhe ekonomike, financiare, sociale, kulturore,

arsimore, shkencore-teknike, shëndetësore etj.

Ne kemi jetuar në një epokë ndryshimesh të mëdha për disa dekada. Është e qartë se politika ende aktuale (në një pjesë të madhe të botës) e njerëzimit ndaj natyrës është e paqëndrueshme.

Shtrohet pyetja – si të zgjidhet kjo paqëndrueshmëri e jetesës me një ekspansion të tillë ekonomik? Si të ndryshohet kjo shoqëri industriale, konsumiste, materialiste që shfrytëzon dhe degradon Tokën? Si ta zëvendësojmë atë me një rend të ndryshëm socio-ekonomik dhe politik? Kush do të mundësojë një bashkëjetesë më njerëzore dhe të qëndrueshme mes njerëzve dhe natyrës?

Ndërgjegjësimi, dhe rrjedhimisht zhvillimi i ndërgjegjësimit për seriozitetin e problemeve të shumëanshme dhe komplekse që lidhen me mbijetesën e llojit njerëzor që datojnë që nga vitet 60 të shekullit të kaluar, imponon nevojën për të sjellë ndryshime rrënjësore në sjelljen e njeriut ndaj mjedisit. por edhe ndryshimi i qasjes shkencore (nga aspekti ekologjik) në ekonomi, etikë, ligj, biologji, ekologji...

Në përgjigje të nevojës për ndërhyrje në diskursin politik, po shfaqet një ideologji e re alternative politike, e njohur si Politika e Gjelbër.

Ajo që e dallon atë nga drejtimit e tjera politike është qasja holistike ndaj të gjitha çështjeve. Qofshin ato sociale, gjinore, të punës apo, për shembull, mjedisore, problemet konsiderohen domosdoshmërisht përmes një analize gjithëpërfshirëse, në një kontekst të caktuar jo-universal dhe zgjidhen në përputhje me rrethanat.

Politika e gjelbër (ose ekopolitika) ofron zgjidhje për zbatimin e një shoqërie ekologjikisht të qëndrueshme, të ba-

zuar në mjedis, në një mjedis pa dhunë, drejtësi sociale dhe mjedisore, respekt për dinjitetin e njeriut dhe të drejtat e njeriut, lirinë, barazinë, sundimin e ligjit. , mosdiskriminimi, antinacionalizmi, mirëqenia ekonomike, sociale dhe mjedisore, respektimi i diversitetit, demokracia bazë dhe pjesëmarrëse.

Si ideologji ajo u formësua në vitet 70 të shekullit të kaluar, në botën perëndimore dhe gjeti realizimin e saj praktik në lëvizjet qytetare të asaj kohe.

Disa nga lëvizjet civile (si rezultat i politikës më vonë rriten në organizata të forta civile, të cilat veprojnë jashtë strukturave politike të pushtetit. Pothuajse në të njëjtën kohë shfaqen partitë e para politike të gjelbra, të cilat qëndrojnë për përcaktimet e mosdhunës. dhe paqes, në përputhje me postulatet e politikave të gjelbra.

Në shoqëritë moderne, në agjendat e partive politike që shpallen si të gjelbra, promovohen aktivitete më dinamike dhe të menjëhershme (në kuadër të vetëqeverisjes lokale) për bashkëpunim dhe përfshirje të qytetarëve, me qëllim të zbatimit më të suksesshëm të politikave të gjelbra.

Cilat janë vlerat e gjelbra?

Vlerat në një shoqëri paraqesin një përfitim civilizues dhe kulturor, i cili mund të përkufizohet si një qëndrim pozitiv ndaj ideve me interes më të gjerë shoqëror, i cili, nga ana tjetër, shprehet përmes gatishmërisë për të realizuar dhe mbajtur ato ide.

Gjatë jetës së tij, njeriu vendos vazhdimisht marrëdhënie të caktuara me komunitetin dhe mjedisin në të cilin ai ekziston. Ajo që ndikon në sjelljen e tij është besimi më i përgjithshëm - vlera - për atë që është e mirë, e dëshirueshme, e dobishme, domethënë për atë që është e padëshirueshme dhe e papranueshme.

Në një periudhë të caktuar të zhvillimit të shoqërive dhe qytetërimeve moderne, me vetërealizimin njerëzor të shprehur përmes dominimit, shfrytëzimit dhe nënshtrimit të natyrës, bëhen të dukshme krizat e para ekologjike.

Nëpërmjet njohjes së problemeve mjedisore dhe pyetjeve në disa shoqëri, në vitet gjashtëdhjetë të shekullit të kaluar, kryesisht për shkak të mungesës së mundësive për të vepruar përmes institucioneve, nisin lëvizje të shumta mjedisore.

Nëpërmjet publikut ata vendosin në rendin e ditës çështjen e jetës (dhe jo vetëm të jetës njerëzore) dhe mjedisin, duke ngritur në një nivel më të lartë ndërgjegjësimin mjedisor,

duke promovuar dhe futur dimensione të reja në sjelljen sociale dhe duke krijuar ndërgjegjësim publik, por edhe duke ushtruar presion. për institucionet, sektorin privat dhe aktorë të tjerë për të përmirësuar punën e tyre në këtë fushë.

Për të rigjallëruar një qasje holistike (gjithëpërfshirëse) në procesin e opinionit dhe veprimit, lindi nevoja për të krijuar dhe promovuar vlera dhe strategji të reja, të gjelbra:

- Respektimi i dinjitetit dhe të drejtave të njeriut
- Liria
- Demokraci
- Barazia
- Rregulli i ligjit
- Kundër diskriminimit
- Drejtësia sociale dhe mjedisore
- Transformimi i shoqërisë në të mirë të të gjithëve
- Mirëqenia ekonomike, sociale dhe mjedisore
- Të ushqyerit e diversitetit të botës natyrore

Vlerat e gjelbra janë vlera të veçanta që i referohen mënyrës se si të bëhet një jetë cilësore dhe e mirë në përputhje me natyrën, në një mjedis shoqërie demokratike dhe jo dhunë. Për realizimin e jetës cilësore të dëshiruar, qytetarët kanë detyrë dhe përgjegjësi për të dhënë kontributin e tyre, në përpjekjet kundër shkeljes së të drejtave, varfërisë, dhunës, korrupsionit, ndotjes, abuzimeve, diskriminimit, ekstremizmit, politikave dhe praktikave të këqija. ndërtimin dhe promovimin e proceseve demokratike, por edhe të drejtën për një shoqëri të lirë, të drejtë dhe të shëndetshme.

Qytetarët kanë të drejta civile, por edhe detyrim moral dhe civil për të marrë pjesë në kujdesin për ruajtjen e botës natyrore dhe burimeve natyrore, të përpiqen që shteti të orientohet drejt burimeve të rinovueshme të energjisë dhe krijimit të kornizave ligjore për një ekonomi të gjelbër. dhe një mjedis të shëndetshëm.

Çfarë është ekonomia qarkulluese

Nuk ka mbeturina në natyrë. Mbetjet janë bërë nga njeriu. Kohët e fundit është bërë gjithnjë e më e qartë se natyra po dorëzohet, se nuk mund të përballojë më presionin që i bën i huaji. Ka gjithnjë e më pak burime, gjithnjë e më shumë mbetje, gjithnjë e më shumë kushte klimatike dhe gjithnjë e më shumë ndotje. Pyetja është si të zgjidhet ky problem? Si mund t'i drejtohem përsëri natyrës? Si të shndërrojmë mbetjet që krijojmë pa u lodhur në diçka të dobishme për të gjithë, në një produkt dhe para pa asnjë pasojë negative për mjedisin?

Përgjigjen e kësaj pyetjeje e jep ekonomia rrethore, e cila si model çon në restaurimin e ekosistemeve, por gjithashtu përpiqet të sjellë risi dhe të ndikojë në ndryshimin e zakoneve të shoqërisë.

Gjithnjë e më shumë vende në botë e kuptojnë dëmshmërinë e modelit deri vonë më popullor - linear të ekonomisë, i cili reduktohet në shfrytëzimin e pakontrolluar të burimeve natyrore (kryesisht të pa rinovueshme) sipas parimit të marrjes, përdorimit dhe hedhjes.

Tendencat negative në mjedis, që lindin si pasojë e praktikës së këtij modeli ekonomie, kërkojnë drejtimin në një mënyrë tjetër të qëndrueshme të vepruari, ndryshimin e modeleve dhe zakoneve të biznesit, si dhe të mënyrës së të menduarit.

Ekonomia rrethore zakonisht reduktohet në menaxhimin e burimeve që janë të kufizuara, përdorimin maksimal të tyre, gjenerimin minimal të mbetjeve dhe shndërrimin e tyre në burime.

Edhe pse ideja e këtij koncepti konsiderohet novatore, ajo është ende një analogji e ciklit jetësor në natyrë. Duke ripërdorur atë që tashmë është përdorur, duke kërkuar mënyra për t'i kthyer mbeturinat në burime (ashtu si natyra, e cila nuk njuh mbeturina, por vetëm burime), modeli i ekonomisë rrethore komploton - një kthim në natyrë.

Fokusimi në efikasitetin e energjisë dhe qëndrueshmërinë mjedisore, të cilat janë të zbatueshme në të gjitha aspektet e jetës, është themeli i një mënyre të re të sjelljes sociale. Në këtë mënyrë, njerëzimi kërkon të rivendosë marrëdhënien e humbur me natyrën, si dhe të rivendosë besimin në mundësinë e prosperitetit të mëtejshëm.

Krahas afirmimit të idesë së futjes së ekonomisë rrethore është argumenti se angazhimi për të arritur një zhvillim të qëndrueshëm në nivel global nuk nënkupton ndryshim negativ në cilësinë e jetës së njerëzve, as rënie të prodhimit dhe fitimeve të prodhuesve.

Prandaj, ky model mund dhe duhet të jetë po aq fitimprurës sa modeli linear, por edhe të sigurojë kënaqësi të barabartë për konsumatorët nga produktet dhe shërbimet.

Për të arritur qëllimet (sistemet e qëndrueshme ekonomik-

isht dhe ekologjikisht) të ekonomisë rrethore, theksi vihet në të menduarit inovativ në të gjitha proceset e prodhimit, në të menduarit sistematik, në zgjatjen e jetës së produkteve, si dhe në procesin e riciklimit.

Nevojën për të prezantuar modelin e ekonomisë rrethore, Komisioni Evropian (2017) e ka përkthyer në një dokument të quajtur "Manifesti për një Evropë me efikasitet në burime", në të cilin theksohet qartë se "në botë me presion në rritje mbi burimet natyrore dhe mjedisi jetësor, Bashkimi Evropian nuk ka zgjidhje tjetër veçse të marrë rrugën e tranzicionit drejt një modeli burimor eficient dhe përfundimisht rigjenerues të ekonomisë rrethore".

Çfarë është drejtësia sociale?

Nuk ka dyshim se drejtësia është një nga vlerat më të larta shoqërore në të gjitha komunitetet e qytetëruara. Në të njëjtën kohë, mund të thuhet se është edhe një ideal shoqëror, qëllimi më i rëndësishëm drejt të cilit synon çdo shoqëri moderne demokratike dhe e organizuar. Por çfarë do të thotë termi drejtësi sociale, i cili përdoret pothuajse çdo ditë në diskutet socio-politike?

Drejtësia sociale përfaqëson një marrëdhënie të barabartë dhe të drejtë midis individit dhe shoqërisë, një angazhim për dinjitet të barabartë dhe mundësi të barabarta për jetë. Ai nuk është vetëm një imperativ etik, por edhe themeli i stabilitetit dhe prosperitetit global.

Thelbi i kuptimit aktual të drejtësisë sociale i referohet konceptit, sipas të cilit individi ka të drejta të barabarta dhe mundësi të barabarta ekonomike, politike dhe sociale.

Roli më i rëndësishëm i shtetit është të sigurojë mirëqenien dhe të drejtat e të gjithë qytetarëve të tij, pavarësisht shtresës sociale së cilës i përkasin (të varfër apo të pasur).

Drejtësia sociale supozon sigurimin e kushteve të barabarta dhe mundësive të barabarta për shpërndarjen e drejtë të burimeve sociale, bazuar në katër parime: barazi, kompensim të drejtë sipas efektit, plotësim të drejtë të nevojave dhe parimi i mundësive të barabarta.

Qasja e barabartë dhe mundësitë e barabarta për vendim-marrje dhe pjesëmarrje në jetën politike, ekonomike dhe kulturore është parakusht për prosperitetin ekonomik të shtetit për të cilin kontribuojnë dhe përfitojnë të gjithë. Është e lidhur ngushtë me respektimin e personit njerëzor, të drejtat dhe liritë e njeriut, barazinë për të gjithë.

E gjithë kjo lidhet edhe me solidaritetin njerëzor (social), një ideal humanist, që nënkupton lidhjen, vendosjen e marrëdhënieve të bashkësisë, plotësimin, varësinë reciproke, ndihmën dhe mbështetjen.

Ndjekja e drejtësisë sociale presupozon solidaritetin social dhe vullnetin për të nënshtruar dëshirat, nevojat dhe dëshirat individuale ndaj angazhimeve për barazi sociale dhe një qëndrim më të drejtë ndaj mjedisit, për shembull.

Drejtësia sociale trajton të drejtat dhe detyrat e ndërsjella të grupeve shoqërore dhe anëtarëve të tyre në lidhje me të mirën e përbashkët, e cila i referohet asaj që është e përbashkët dhe e dobishme, e përshtatshme dhe e arritshme për të gjithë anëtarët e komunitetit.

Rëndësia e kësaj teme dhe karakteri i saj ndërkombëtar konfirmohet nga Rezoluta e Kombeve të Bashkuara e miratuar në sesionin e 62-të të Asamblesë së Përgjithshme në nëntor 2007, e cila shpalli 20 shkurtin si Ditën Ndërkombëtare të Drejtësisë Sociale.

“Drejtësia sociale është e mundur vetëm në shoqëritë ku respektohen të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut” – thekson rezoluta e Kombeve të Bashkuara. Qëllimi i festimit të kësaj dite është të mbështesë përpjekjet për zhdukjen e varfërisë, sigurimin e punës dinjitoze, aksesin e barabartë në të mirat sociale, barazinë gjinore, arritjen e

sigurisë sociale dhe drejtësisë për të gjithë.

Të gjithë anëtarët pajtohen me deklaratën se zhvillimi shoqëror duhet të bazohet në drejtësinë, solidaritetin, harmoninë dhe barazinë midis të gjitha vendeve dhe në secilin prej tyre, dhe drejtësia sociale, barazia dhe drejtësia përbëjnë vlerat themelore të jetës shoqërore.

Shtetet anëtare bien dakord se festimi i kësaj dite mund të kontribuojë në forcimin e mëtejshëm të përpjekjeve të komunitetit ndërkombëtar për zhdukjen e varfërisë, për të rritur shqetësimin për dinjitetin e punës, mundësitë e barabarta dhe aksesin e drejtë në të mirat sociale dhe drejtësi për çdo person.

Çfarë është barazia?

Në pyetjen: “A jemi të gjithë të njëjtë?”, përgjigjja është sigurisht: “Jo.” Ndryshojmë në shumë arsye: gjinia, mosha, kombësia, raca, niveli arsimor, feja, statusi social... Ka nuk ka fund dallimeve.

Por ajo që përcakton shoqëritë moderne demokratike janë disa parime dhe vlera (imanente për të gjithë qeniet njerëzore) që vlejnë për të gjithë, sipas parimit të barazisë. Parimi i barazisë në realizimin e të drejtave të njeriut është një arritje moderne e bashkësisë ndërkombëtare.

Në historinë e mendimit politik, mund të vërehet se termi barazi u përdor për herë të parë në Deklaratën Amerikane të Pavarësisë të vitit 1776 (ku mendimi se të gjitha qeniet njerëzore janë krijuar të barabartë është shprehur si një e vërtetë e vetëkuptueshme), dhe më pas në Deklarata Franceze e të Drejtave të Njeriut dhe Qytetarit të vitit 1789 (e cila thotë se njerëzit janë të lirë dhe të barabartë në të drejtat e tyre).

Ideja e barazisë ndjek gjithashtu Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut të Kombeve të Bashkuara të vitit 1948, e cila mbështetet në supozimin se “të gjitha qeniet njerëzore lindin të lirë dhe të barabartë në dinjitet dhe të drejta.” Miratimi dhe shpallja e deklaratës shënon fillimi i zbatimit dhe ndërkombëtarizimit të parimit të barazisë, i cili ngrihet më tej në nivelin më të lartë të vlerave njerëzore.

Barazia e qytetarëve në një shoqëri përfaqëson një parim politik dhe ideal shoqëror, një vlerë themelore, por edhe një imperativ sipas të cilit qytetarët, përveçse të kenë të njëjtat të drejta sociale, politike, civile, ekonomike, duhet të kenë edhe të njëjtat mundësi për akses në të mirat sociale dhe burimet natyrore.

Sot, respektimi i parimit të barazisë në realizimin e të drejtave të njeriut është jo vetëm një detyrim moral, por edhe politik e ligjor (i mbështetur në legjislacion) i çdo shoqërie demokratike.

Barazia ndikon ndjeshëm në ndjenjën e mos-nënshtrimit dhe të mos-margjinalizimit të njerëzve. Ai mbështet dhe ruan dinjitetin njerëzor dhe i lejon njerëzit të mos ndihen si qytetarë të dorës së dytë ose qytetarë të distancuar nga komuniteti për shkak të ndonjë veçantie. Në vend të përjashtimit, barazia mundëson përfshirjen në jetën shoqërore. Pozicioni dhe roli i pabarabartë në shoqëri krijon një ndjenjë refuzimi tek njerëzit, e cila ndonjëherë rezulton në aktivitete dhe sjellje ekstreme. Pabarazia mund të inicojë demonstrimin e forcës dhe përdorimin e dhunës, e cila fiton një shans për t'u toleruar brenda shoqërisë. Në të kundërt, barazia inkurajon shpresën dhe besimin e njerëzve në funksionimin e komunitetit.

Mbrojtja dhe realizimi i të drejtave të njeriut është një nga detyrat më komplekse dhe më të ndjeshme brenda komuniteteve shoqërore. Njohja e vërtetë e të drejtave të njeriut ekziston nëse realizimi i tyre mundësohet sipas parimit të barazisë, lirisë, mosdiskriminimit dhe tolerancës.

Historia e gjatë e ekzistencës së formave të ndryshme të privimit tregon se procesi i njohjes dhe mbrojtjes së të dre-

jtave dhe lirive të njeriut nuk ka përfunduar. Një pjesë integrale e demokracisë është toleranca dhe ajo duhet të ekzistojë në të gjitha format e saj: politike, fetare, kombëtare, seksuale e shumë të tjera.

Shoqëritë demokratike i nënshtrohen zhvillimit të vazhdueshëm përmes proceseve të ndryshme, të cilat supozojnë respektimin e rreptë të të drejtave themelore të njeriut, me ndalimin e diskriminimit mbi çdo bazë.

Çfarë është mirëqenia ekonomike, sociale dhe ekologjike?

Termi progres shpesh përkufizohet si një gjendje e dëshiruar me ndryshime të caktuara pozitive. Ai shfaqet si rezultat i proceseve dhe ndërveprimeve të shumta të ndërlydhura, shpesh të iniciuara nga ndërhyrje ekonomike dhe publiko-politike, që synojnë përmirësimin e gjendjes ekonomike dhe sociale të të gjithë qytetarëve.

Në tendencat e sotme shoqërore moderne, progresi i përgjithshëm është i domosdoshëm në të gjitha sferat e tij. Mund të jetë, për shembull, përparim në kontekstin e aspekteve materiale të shoqërisë, gjendjes së përgjithshme të vendit, ekonomisë, arsimit, burimeve natyrore, shëndetit publik, kulturës etj.

Progresi i shoqërisë nënkupton përmirësimin e standardit dhe cilësisë së jetës së qytetarëve, i cili, nga ana tjetër, ndikon drejtpërdrejt në përmirësimin e mirëqenies së përgjithshme, të realizuar përmes plotësimit thelbësor të nevojave të tyre materiale dhe jomateriale, përmes pjesëmarrjes aktive. në shoqëri dhe respektimi i qëllimeve individuale.

Përmirësimi i mirëqenies së përgjithshme ka një dimension objektiv dhe subjektiv. Mirëqenia objektive përfshin konceptin e zhvillimit ekonomik (aspektet ekonomike dhe jekonomike) dhe kushtet e jetesës.

Dimensioni subjektiv i referohet perceptimit të qytetarëve për mirëqenien, i cili përbëhet nga terma të përcaktuar më parë: lumturia - si gjendje afektive dhe kënaqësia nga jeta - si një komponent njohës.

Mirëqenia mund të promovohet në drejtim të mbështetjes së marrëdhënieve personale, përfshirjes së komunitetit, shëndetit të mirë, sigurisë financiare, edukimit solid, përmirësimit kulturor, shpërblimit të punonjësve, si dhe një mjedisi jetese të shëndetshëm dhe tërheqës.

Roli i qeverive kombëtare është të sigurojnë që qytetarët e tyre, tani dhe në të ardhmen, të kenë akses të barabartë në burimet sociale, ekonomike dhe mjedisore të nevojshme për të arritur mirëqenien. Prandaj, kuptimi i efekteve të politikave në jetën e njerëzve është i rëndësishëm për krijimin dhe hartimin e tyre të mëtejshëm.

Mirëqenia mund të vëzhgohet edhe nga këndvështrimi i kushteve që duhen plotësuar për të qenë e mundur. Ekonomistët e mjedisit, për shembull, angazhohen për ruajtjen e diversitetit biologjik, ndërkohë që paralajmërojnë kundër shkatërrimit të tij të vazhdueshëm, sepse, sipas tyre, ai përbën bazën e mirëqenies njerëzore.

Është me rëndësi të jashtëzakonshme të dihet se si burimet në dispozicion të njerëzve dhe kushtet e jetesës ndikojnë në kënaqësinë njerëzore, dhe anasjelltas, se si shkalla e kënaqësisë mund të përkthehet në sjellje, e cila do të ndikojë në kushtet dhe burimet. Aspekte të tilla mjedisore thekso-

jnë rëndësinë e arritjes së një mjedisi në të cilin mirëqenia është e qëndrueshme.

Në vitin 2006, organizata e pavarur The New Economics Foundation publikoi një manifest global për një planet më të lumtur, i cili përmban dhjetë koncepte kryesore që duhet të çojnë në mirëqenie të qëndrueshme:

- Zhdukja e varfërisë ekstreme dhe urisë
- Përmirësimi i kujdesit shëndetësor
- Lehtësimi i borxhit (të vendeve në zhvillim)
- Ndryshimi i vlerave
- Mbështetja e një jete kuptimplote
- Fuqizimi i njerëzve dhe promovimi i qeverisjes së mirë
- Identifikimi i kufizimeve mjedisore dhe hartimi i politikës ekonomike që funksionon brenda këtyre kufizimeve
- Projektimi i një sistemi për konsum dhe prodhim të qëndrueshëm
- Duke punuar më shumë për të ngadalësuar ndryshimin e klimës
- Matja e asaj që ka rëndësi

Dukuria e mirëqenies është dinamike për shkak të ndryshimit të natyrës së kushteve në të cilat realizohet. Për këtë arsye, është e nevojshme të futen doktrina të reja (jo utopike) që do të mundësojnë mirëqenie (të qëndrueshme), e cila është sinonim i një jete cilësore për të gjithë qytetarët.

Liria, mos-diskriminimi dhe demokracia

Koncepti i shtetit civil modern, nga ana tjetër, është koncepti i një shteti demokratik, i kuptuar si një formë e qeverisjes dhe rregullimit shoqëror, e cila është në përputhje me vullnetin dhe nevojat e popullit (nga gjuha greke δημοσ – njerëzit dhe κρατειν – sundojnë).

Kjo formë e qeverisjes mundëson përmbushjen e pakushtëzuar të të drejtave dhe lirive të njeriut të njohura botërisht të çdo qytetari. Por funksionimi i demokracisë kërkon plotësimin e disa kushteve. Mbi të gjitha është i nevojshëm stabiliteti i shoqërisë dhe i shtetit, por edhe një ndërgjegjësim mjaftueshëm i zhvilluar i qytetarëve për vetë idenë e demokracisë, vlerat mbi të cilat bazohet kjo ide, ndërgjegjësimi për rëndësinë e pjesëmarrjes (indirekt dhe drejtpërdrejt) në të gjitha format e vendimmarrjes, si dhe për prosperitetin dhe standardin e qytetarëve.

Që nga lindja e saj e deri më sot, është e sigurt se demokracia është e vetmja formë qeverisjeje dhe qeverisjeje që mund të kënaqë, promovojë dhe ushqejë parimet bazë të të drejtave dhe dinjitetit të njeriut. Gjatë historisë, ajo ka

ndryshuar formën e saj në përputhje me dinamikën e prirjeve të përgjithshme shoqërore, por edhe sot e kësaj dite ajo mbetet forma më e dëshiruar e rendit shoqëror për të cilin aspiron e gjithë bota progresive.

Një shoqëri demokratike stimulon dhe promovon vlerat demokratike, domethënë civilizuese, si: liria dhe antidiskriminimi, respektimi i të drejtave të njeriut, barazia dhe dinjiteti...

Kuptimi dhe përdorimi i termit liri është në lidhje të drejtpërdrejtë me termin demokraci. Duket se çdo shoqëri demokratike në historinë e re të njerëzimit synon arritjen e lirisë, si një nga vlerat më të mëdha të jetës. Si rezultat, çdo qytetar bën betejën e tij për të pushtuar atë ideal fisnik.

Por liria nuk duhet të interpretohet si një akt arbitrariteti dhe egoizmi, as nuk duhet të praktikohet individualisht, pavarësisht nga ndonjë ndikim i jashtëm. Gjithmonë lidhet me ndonjë normë, domosdoshmëri. Domosdoshmëria e lirisë është morali, i cili, nga ana tjetër, është kusht për realizimin e vërtetë të dëshiruar të njeriut.

Në politikën moderne, liria përbëhet nga liritë sociale, politike dhe ekonomike, liritë dhe të drejtat specifike, si: seksuale, etnike, fetare, kulturore, pakicë, për të cilat kanë të drejtë të gjithë anëtarët e bashkësisë. I referohet mungesës së kufizimeve të panevojshme dhe mundësisë së ushtrimit të të drejtave (liria e fjalës, liria e lëvizjes) dhe kompetencat e qytetarëve.

Liria e realizoi shprehjen e saj ligjore për herë të parë në Deklaratën Amerikane të Pavarësisë nga 4 korriku 1776 dhe më pas në Deklaratën Franceze të të Drejtave të Njeriut dhe Qytetarit të vitit 1789.

Promovimi i angazhimeve të qytetarëve për mosdiskriminim është një përfitim tjetër i shoqërive demokratike. Është antipodi i fenomenit të diskriminimit, i cili përfaqëson trajtim të pabarabartë të individëve apo grupeve shoqërore, bazuar në disa karakteristika të tyre personale.

Rezultoni në pabarazi në mundësitë e realizimit të të drejtave të garantuara me kushtetutë dhe ligje, trajtim të pabarabartë, marginalizim, përjashtim, pra sjellje të individëve ose grupeve të njerëzve, që ndodhen në të njëjtën situatë ose të ngjashme, në një pozitë vartëse.

Diskriminimi mund të bazohet në karakteristika të ndryshme personale, të cilat janë reale ose vetëm supozohet se ekzistojnë te njerëzit: raca, ngjyra e lëkurës, shtetësia, kombësia ose origjina etnike, gjuha, besimet fetare ose politike, seksi, identiteti gjinor, orientimi seksual, karakteristikat gjinore, niveli i të ardhurave, pasuria, lindja, karakteristikat gjenetike, gjendja shëndetësore, aftësia e kufizuar, statusi martesor dhe familjar, besimi, mosha, pamja e jashtme, anëtarësimi në organizata politike dhe organizata të tjera, etj. Mund të shfaqet në fusha të ndryshme të jetës shoqërore.

Në shoqërinë moderne ka gjithnjë e më pak vende dhe mjedise ku dominojnë disa modele të diskriminimit formal, por në shumë prej tyre ekzistojnë ende faktorë joformalë të diskriminimit.

Prandaj, shumë vende e rregullojnë diskriminimin duke miratuar legjislacion të posaçëm, i cili u jep grupeve potencialisht të diskriminuara ose atyre që janë diskriminuar në të kaluarën avantazhe të ndryshme (diskriminim pozitiv), duke i bërë ata të përfshirë dhe të barabartë në shoqëri.

E drejta për mosdiskriminim është një e drejtë e garan-

tuar dhe e pacenueshme e njeriut në të gjitha shoqëritë demokratike.

Në këtë kontekst do të përmendim parimet e përgjithshme të mbrojtjes së të drejtave të njeriut nga diskriminimi të miratuara nga Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut (1948 në Paris), Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive të Njeriut (1950 në Romë, në fuqi) nga viti 1953 deri në 2004 nënshkruar nga 46 vende evropiane), si dhe Konventa e OKB-së për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit Kundër Grave (miratuar në 1979, në fuqi në 1981).

Të drejtat e njeriut dhe dinjiteti si vlera të gjelbra

Pavarësisht dallimeve të shumta, të gjithë njerëzit pa përjashtim janë të njëjtë në një mënyrë - ata kanë të drejta të barabarta njerëzore. Të drejtat e njeriut janë përfitim dhe vlerë qytetëruese, dhe sigurimi, respektimi dhe mbrojtja e tyre janë misioni dhe qëllimi përfundimtar i të gjitha shoqërive moderne demokratike.

Ideja e të drejtave të njeriut, dinjitetit dhe lirisë është e njohur që në lashtësi, si ideja e një të drejte natyrore të çdo njeriu. Në atë kohë kuptohej si ligj natyror – i cili shkelej vazhdimisht.

Historia e të drejtave të njeriut mund të gjurmohet përmes shkrimeve që dëshmojnë për formësimin e mëtejshëm, nëpërmjet kufizimeve të para mbi pushtetin e sundimtarëve në Kartën e Madhe të Lirisë të vitit 1215 dhe Peticionin e të Drejtës të vitit 1628 në Angli, në përcaktimin e të patjetërsueshmes bazë të drejtat e njeriut në Deklaratën e Pavarësisë në Shtetet e Bashkuara të vitit 1776 dhe në Deklaratën Franceze të të Drejtave të Njeriut të vitit 1789. Këto kufizime shënojnë gjithashtu fillimin e themelimit të tyre legjitim.

Termi të drejtat e njeriut hyri në terminologjinë e përditshme dhe përdorimin e përgjithshëm me miratimin e Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut të Kombeve të Bashkuara, të miratuara në vitin 1948.

Në zhvillimin e sistemit të vlerave njerëzore, ato paraqesin shtrirjen më të lartë - një sintezë e dimensionit njerëzor të bazuar në njohuritë fetare, filozofike dhe juridike, si dhe një kriter për nivelin e arritur të zhvillimit të njerëzimit.

Të drejtat e njeriut përbëjnë gjithashtu sistemin e vlerave më të pranuar botërisht. Megjithatë, ai nuk ofron zgjidhje të gatshme për çdo situatë jetësore veç e veç, por i gjurmon çdo individ rrugën drejt marrëdhënieve me individë apo institucione të tjera.

Të drejtat e njeriut janë universale në natyrë, të patjetërsueshme, të pandashme dhe të ndërvarura. Kjo do të thotë se ata kanë të njëjtën vlefshmëri për të gjithë njerëzit (kudo), nuk mund të humbasin, askush nuk mund të heqë asnjë nga të drejtat (të gjitha të drejtat janë të lidhura).

Të drejtat personale të njeriut (e drejta për jetën, zhvillimi i lirë i personalitetit, mbrojtja nga sulmet...), të drejtat civile-politike (e drejta për lirinë e mendimit dhe shprehjes, liria e informimit, pjesëmarrja e papenguar në jetën politike...), në disa dokumente ndërkombëtare, si ai i përmendur Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut e OKB-së ose Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut e Këshillit të Evropës e vitit 1950 etj.

Pikat e nisjes, por edhe themeli mbi të cilin ndërtohet i gjithë koncepti i të drejtave të njeriut, janë jeta, dinjiteti, liria, barazia dhe solidariteti njerëzor. Shtetet dhe institucionet janë të detyruara të respektojnë, mbrojnë dhe përmbushin

të drejtat e njeriut, sepse ato nuk janë të garantuara nga ndonjë autoritet shoqëror specifik, por janë imanente për çdo qenie njerëzore.

Të gjithë duhet të respektojnë të drejtat, lirinë dhe dinjitetin e tjetrit, të ndryshëm, sepse respekti i ndërsjellë është karakteristikë e njerëzimit si karakteristikë supreme njerëzore. Dita Ndërkombëtare e të Drejtave të Njeriut festohet më 10 dhjetor (dita kur Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara miratoi Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut në 1948).

Lëvizjet e gjelbra në botë pothuajse pa përjashtim e pranojnë konceptin e të drejtave të njeriut dhe dinjitetit si pjesë të vlerave të gjelbra.

Si deri në vende të punës të gjelbra?

Ndryshimet e shpejta dhe të vazhdueshme të kushteve të jetës në planetin tonë, të nxitura nga aktiviteti njerëzor, të cilat rezultojnë në një krizë të rëndë klimatike dhe mjedisore, imponojnë gjithnjë e më shumë nevojën për gjetjen e zgjidhjeve optimale për përballimin e sfidave.

Shkencëtarët paralajmërojnë për rreziqet e mosmarrjes së masave për ndalimin, zbutjen dhe rehabilitimin e këtyre proceseve. Nga ana tjetër, ekonomistët theksojnë se duke vonuar marrjen e masave rriten edhe kostot që lidhen me të. Eficienca e energjisë, burimet e rinovueshme të energjisë, ndërtimi, bujqësia, trajtimi i mbetjeve dhe ruajtja e burimeve janë vetëm disa nga fushat e favorizuara si zgjidhje për të kapërcyer krizat mjedisore dhe klimatike.

Vitet e fundit, si reflektim i përpjekjeve për gjelbërimin e ekonomisë, janë bërë përpjekje për të krijuar sa më shumë vende pune të gjelbra. Koncepti i tyre është realiteti dhe e ardhmja.

Punët e gjelbra janë të gjitha ato, procesi i punës i të cilëve synon reduktimin e ndikimit të dëmshëm të njeriut në mjedis, si dhe kontrollin e ndryshimeve klimatike. Çdo vend pune që garanton se proceset brenda fushës së aktiviteteve të tij nuk do të prodhojnë ndikime negative në mjedis konsiderohet i gjelbër.

Punët e gjelbra tashmë njihen si vlerë në ruajtjen, restaurimin dhe përmirësimin e mjedisit, në përdorimin e duhur të burimeve, në reduktimin e mbetjeve dhe menaxhimin e tyre, reduktimin e emetimeve të gazeve serrë që është funksion i reduktimit të ndotjes së ajrit dhe pasojat e ndryshimeve klimatike, në mbrojtjen dhe restaurimin e ekosistemeve, kurimin e energjisë dhe lëndëve të para, promovimin e energjisë së rinovueshme, në rritjen e efikasitetit të energjisë.

Duket se krijimi i vendeve të gjelbra është realisht i realizueshëm në të gjitha aktivitetet, duke filluar nga kërkimi deri te prodhimi, shpërndarja dhe mirëmbajtja e më tej, në aktivitetet e shërbimit, si hoteleria, turizmi dhe transporti.

Ai shprehet veçanërisht në aktivitetet e reja që lidhen me teknologjinë e lartë dhe energjinë e rinovueshme, në industritë tradicionale, si prodhimi i mallrave, në ndërtim, bujqësi dhe peshkim.

Po hapen mundësi të reja në fushën e arsimit. Njohuritë e marra në lidhje me mbrojtjen e mjedisit njerëzor, çdokush mund t'i zbatojë gjatë karrierës së tij në kuadër të vepërimitarisë profesionale.

Zhvillimi i modeleve të qëndrueshme të prodhimit dhe konsumit mundëson krijimin e vendeve të punës tërësisht të reja ose shndërrimin e atyre ekzistuese në vende të gjelbra të cilësisë së lartë.

Ato mund të jenë produktive duke siguruar të ardhura solide për punëtorin, barazi sociale dhe siguri në punë, mbrojtje sociale për familjet, zhvillim personal dhe integrim social, hapësirë për të shprehur lirshëm shqetësimet e tyre lidhur me punën, si dhe mundësi dhe trajtim të barabartë për të gjithë meshkujt dhe punonjëse femra.

Duke u nisur nga premisa se çdo person ka të drejtën e jetës, një mjedisi të shëndetshëm dhe të mirëqenies, del në përfundimin se punët e gjelbra po bëhen një domosdoshmëri në rritje.

Roli i shtetit në menaxhimin e krizës klimatike, krijimin e politikave publike dhe krijimin e vendeve të gjelbra është vendimtar.

Si deri te urbanizimi i gjelbër?

Hapësira është një nga resurset më të rëndësishme. Sipas historisë, aktivitetet lidhur me redaktimin dhe planifikimin e hapësirës në lagjet e organizuara janë prezentë që nga paraqitja e qyteteve të para në antikë.

Nën ndikimin e industrisë, në shekujt XVIII dhe XIX, krahas rritjes demografike dhe hapësinore, u vu re edhe një zhvillim i përshpejtuar i qyteteve. Kjo ka shkaktuar presion demografik mbi popullsinë nga zonat rurale. Gjithashtu, gjatë asaj periudhe u zhvilluan me shpejtësi trafiku hekurudhor dhe rrugor, si dhe transporti i qytetit, i cili filloi të ndryshojë strukturën fizike të qyteteve.

Prandaj lind nevoja për formimin dhe zhvillimin e një disipline, pra të një veprimtarie shoqërore, e cila do të merret me zhvillimin e qytetit, organizimin e tij, rregullimin dhe përdorimin e hapësirës.

Si pasojë e kësaj dhe me qëllim të humanizimit të qyteteve u shfaq mendimi urbanist. Më vonë, në shekullin e 20-të, nën ndikimin e urbanizimit progresiv, urbanizmi u themelua si disiplinë shkencore, pra veprimtari shoqërore, profesionale dhe legjislativ.

Kjo disiplinë shkencore mund të përkufizohet si shkencore, sociale dhe profesionale, dhe fokusi i saj është në kërkimin, studimin dhe zbatimin e parimeve dhe marrëdhënieve me të cilat hapësira duhet të formësohet, rregullohet dhe përdoret.

Termi urbanizëm vjen nga fjala latine urbs, që do të thotë qytet. Prandaj, urbanizmi mund të thuhet se është shkencë e vendbanimeve, e cila bashkon të gjitha segmentet e jetës, duke u ofruar njerëzve një mjedis jetësor cilësor. Ka zbatim teorik dhe praktik.

Qëllimi themelor i urbanistikës është organizimi i vendbanimeve si njësi hapësimore, me karakteristika cilësore fizike, funksionale, ekologjike, sociologjike dhe estetike.

Urbanizmi si shkencë është gjithmonë në funksion të zhvillimit të territoreve të banuara, specifikave dhe vlerave të tyre, si dhe kushteve të jetesës së popullsisë që banon në to, me kuptimin e hapësirës më të gjerë. Sigurimi i kushteve optimale për jetën private dhe publike, strehimin, pushimin, punën, prodhimin, rekreacionin, kulturën, arsimin, lëvizjen e qetë, mbrojtjen sociale, kujdesin, infermierinë, relaksim - është një domosdoshmëri që duhet t'u mundësojë qytetarëve të jenë të shëndetshëm, të sigurt, të dobishëm, i kënaqur dhe dinjitoz.

Qëllimet e shkencës urbane përfshijnë mbrojtjen e mjedisit në vendbanime dhe rrethinat e tyre.

Statistikat tregojnë se në këtë mijëvjeçar të tretë, si rezultat i urbanizimit progresiv (proces i përhapjes së stilit të jetesës në qytet) në të gjitha pjesët e botës, më shumë se gjysma e popullsisë së botës jeton në qytete.

Ky trend i urbanizimit të përshpejtuar ndërvepron me pro-

cesin e globalizimit, i cili stimulon përpjekjen për të forcuar lidhjet midis njerëzve në qytete brenda shoqërive, për rrjedhën e qetë të mallrave, njerëzve, shërbimeve, kapitalit, teknologjisë dhe ideve.

Në këtë frymë, trendi i lëvizjes së pushtetit dhe përgjegjësisë nga niveli kombëtar në pushtetin vendor dhe shoqërinë civile vazhdon. Ky proces fillon në vitet nëntëdhjetë të shekullit të kaluar si rezultat i të kuptuarit se modeli tradicional i menaxhimit urban nuk mund të ofrojë më zgjidhje për problemet ekzistuese dhe ato në zhvillim.

Diskursi sipas të cilit qytetet e urbanizuara përfaqësojnë vetëm një përqendrim të popullsisë, trafikut, tregtisë dhe industrisë është kapërcyer prej kohësh. Sot sinonimet e një qyteti të bukur dhe tërheqës janë: urbanizmi dhe arkitektura cilësore, cilësia e arsimit, trashëgimia kulturore, mundësitë sportive dhe rekreative, mbrojtja e mjedisit, ajrit dhe ujit, sociale, argëtimi dhe jeta e natës, zgjuarsia dhe shpirtërore.

Për të arritur qëllimin e zhvillimit të qëndrueshëm urban (si i vetmi model i pranueshëm i rregullimeve të vendbanimeve), është i nevojshëm harmonizimi i përvojave të zhvillimit të qyteteve në të kaluarën me nevojat aktuale. Për arsye pragmatike, kjo do të përfshinte: planifikimin urban të zgjuar, transportin publik urban të qëndrueshëm, strehim cilësor dhe të përbalueshëm, shërbime publike cilësore, ajër të pastër, ujë, hapësira të gjelbra, punë të përbalueshme, respekt dhe edukim të së kaluarës.

Një pjesë e Agjendës së Habitatit dhe Deklaratës së Stambollit, të cilat u miratuan në Konferencën e Dytë të Kombeve të Bashkuara mbi Vendbanimet Njerëzore të mbajtur në Stamboll, Turqi (qershor 1996), thotë:

“Zhvillimi i qëndrueshëm është një çështje thelbësore për zhvillimin e vendbanimeve, e cila në mënyrë gjithëpërfshirëse merr parasysh nevojat sociale, ritjen e dëshiruar ekonomike dhe zhvillimin social, si dhe domosdoshmërinë e mbrojtjes dhe ruajtjes së mjedisit. Zhvillimi i qëndrueshëm duhet të sigurojë kushte për zhvillim ekonomik, mundësi punësimi dhe përparim social në harmoni me mjedisin – duke bashkuar parimet e mbrojtjes dhe ruajtjes së mjedisit natyror, respektimin e kufirit të ngarkesës së sistemeve ekologjike dhe ruajtjen e burimeve për brezat e ardhshëm. Mirëmbajtja e vendbanimeve nënkupton njëkohësisht shpërndarjen e tyre të balancuar gjeografike, ruajtjen e diversitetit biologjik, cilësinë e tokës bujqësore dhe zhvillimin e ekuilibruar social”.

Plani i gjelbër i BE

Jetojmë në një periudhë kur sfidat lidhur me degradimin e mjedisit jetësor dhe ndryshimet klimatike, ndryshimet e biodiversitetit, varfërimi i ozonit, ndotja e ujit, ndotja urbane, prodhimi i lartë dhe efikasiteti i dobët me drejtimin e mbeturinave (të cilat janë aktuale disa dekada më parë), në disa vitet e fundit arrijnë kulminim. Për dallim nga më herët, dukuritë negative në mjedisin jetësor zhvillohen me tempo të shpejtuar.

Në kushtet e ngushtimit të afatit kohor për marrjen e hapave për të parandaluar një fatkeqësi globale, anëtarët e Bashkimit Evropian po marrin iniciativën për të gjetur zgjidhjet e duhura. Ambicia e tyre është që Evropa të bëhet kontinenti i parë neutral ndaj klimës (deri në vitin 2050), duke ngadalësuar ngrohjen globale dhe duke zbutur pasojat e saj.

Për këtë qëllim, më 11 dhjetor 2019, Komisioni Evropian prezanton Planin Evropian të Gjelbër, i cili përfaqëson një strategji për arritjen e qëndrueshmërisë së ekonomisë së vendeve të Bashkimit Evropian, duke i kthyer sfidat klimatike dhe mjedisore në mundësi, në të gjitha politikatat. fusha, por edhe me sigurimin e një tranzicioni të drejtë dhe gjithëpërfshirës.

Është një strategji komplekse për rritjen e Evropës, me ndihmën e së cilës do të sigurojmë reduktimin e emetimeve të gazrave të dëmshëm, duke krijuar njëkohësisht vende pune të gjelbra dhe duke përmirësuar cilësinë e jetës dhe mirëqenien e qytetarëve evropianë.

Grupi i masave të paraqitura në Planin e Gjelbër Evropian paraqet një përpjekje për të patur një ndikim më intensiv në reduktimin e emetimeve të gazrave të dëmshëm në 55% deri në vitin 2030. Ideja është që të rishikohet çdo ligj ekzistues për vlerat klimatike dhe gjithashtu, me legjislacionin e ri, të vendosen baza më të forta të ekonomisë rrethore.

Qëllimi kryesor i Planit Evropian të Gjelbër është që Bashkimi Evropian të bëhet blloku i parë në botë neutral ndaj klimës deri në vitin 2050, gjë që nënkupton veprim më aktiv në një sërë sektorësh të ndryshëm, duke përfshirë: ndërtimin, energjinë, transportin, bujqësinë dhe prodhimin e ushqimit, etj.

Kjo strategji përfshin gjithashtu tarifa të mundshme për vendet që nuk punojnë në mënyrë aktive për të reduktuar emetimet e gazeve serrë (përmes mekanizmit të rregullimit të tapave të karbonit), por edhe solidaritet dhe ndihmë për ato rajone evropiane që e bëjnë këtë, ato do të duhet të bëjnë një hap më të madh.

Plani i Gjelbër Evropian nuk është vetëm një domosdoshmëri, por edhe një nxitës i mundësive të reja ekonomike. Fushat e mbuluara nga Plani i Gjelbër Evropian dhe synimet e parashikuara në të janë:

Energji e pastër

Biodiversiteti – implementimi i masave për mbrojtje të ekosistemeve

Industria e qëndrueshme – inkurajimi i një cikli prodhimi më të qëndrueshëm dhe ekologjik

Ndërtim dhe rindërtim – zbatimi i masave për të arritur një sektor ndërtimi më të pastër

Bujqësia e qëndrueshme – qëndrueshmëria në bujqësi dhe zonat rurale të Bashkimit Evropian falë politikës së përbashkët bujqësore

Strategjia “Nga fusha në tryezë” - inkurajimi i zhvillimit të sistemeve ushqimore më të qëndrueshme

Eliminimi i ndotjes – zbatimi i masave për reduktimin e shpejtë dhe efikas të ndotjes

Lëvizshmëria e qëndrueshme – promovimi i mjeteve më të qëndrueshme të transportit

Klima – deri në vitin 2050, Bashkimi Evropian duhet të bëhet neutral ndaj klimës.

UNESCO dhe kuptimi për agjendën e gjelbër botërore

Në sesionin e 17-të të Konferencës së Përgjithshme të UNESCO-s (1972 në Paris), u miratua Konventa për Mbrojtjen e Trashëgimisë Natyrore dhe Kulturore Botërore. Promovon për herë të parë konceptet e trashëgimisë natyrore dhe kulturore botërore, të mirave natyrore dhe kulturore si vlera universale, të cilat i nënshtrohen një regjimi të veçantë mbrojtjeje dhe ruajtjeje.

Organizata e Kombeve të Bashkuara për Arsim, Shkencë dhe Kulturë (UNESCO-Organizata e Kombeve të Bashkuara për Arsim, Shkencë dhe Kulturë) është një nga shtatëmbëdhjetë organizatat e specializuara, autonome në sistemin e Kombeve të Bashkuara. Ajo u formua më 16 nëntor 1945 në Londër. Sot ajo numëron 195 shtete anëtare dhe 9 anëtarë të tjerë të asociuar. Selia e UNESCO-s është në Paris dhe aktivitetet e Organizatës zhvillohen në rreth 70 zyra, pra institute dhe qendra të UNESCO-s në mbarë botën.

Sipas statutit, qëllimi kryesor i UNESCO-s është ruajtja e paqes dhe sigurisë globale, duke promovuar bashkëpunimin

ndërmjet kombeve përmes arsimit, shkencës, kulturës dhe komunikimit/informacionit. Ideja është të thellohet vetëdija universale për respektimin e drejtësisë, shtetit të së drejtës dhe të drejtave të njeriut së bashku me liritë themelore të njeriut, në përputhje me Kartën e Kombeve të Bashkuara.

UNESCO i arrin qëllimet e saj përmes pesë programeve kryesore: arsimit, shkencat natyrore, shkencat sociale dhe humane, kultura dhe komunikimi/informacioni.

Projektet e mbështetura financiarisht nga UNESCO përfshijnë: shkrim-leximin, programet teknike dhe arsimore, programet shkencore ndërkombëtare, promovimin e medias së pavarur dhe lirinë e shtypit, projektet e historisë rajonale dhe kulturore, promovimin e diversitetit kulturor, përkthimet e letërsisë botërore në gjuhë të tjera, marrëveshjet për ndërkombëtare bashkëpunim për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore-historike botërore (trashëgimia botërore) dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut, por edhe përpjekje për të reduktuar hendekun mes botës së zhvilluar dhe asaj të pazhvilluar.

Prioritete të tjera të organizatës përfshijnë arritjen e arsimit cilësor dhe të përjetshëm për të gjithë, me fokus në rritjen e sfidave etike dhe sociale, inkurajimin e diversitetit kulturor, zhvillimin e një kulture paqeje, si dhe ndërtimin e një shoqërie ndërkombëtare të njohurive përmes informacionit dhe komunikimit.

Si rezultat i ndërgjegjësimit për përgjegjësinë kolektive të të gjitha vendeve të botës, për degradimin e mjedisit natyror dhe të ndërtuar, në sesionin e 17-të të Konferencës së Përgjithshme të UNESCO-s (1972 në Paris), u miratua Konventa për Mbrojtjen e Natyrës Botërore. dhe Trashëgimia

Kulturore u miratua. Promovon për herë të parë konceptet e trashëgimisë natyrore dhe kulturore botërore, të mirave natyrore dhe kulturore si vlera universale, të cilat i nënshtrohen një regjimi të veçantë mbrojtjeje dhe ruajtjeje.

Me këtë fillon një trend i ri në bashkëpunimin ndërkombëtar për ruajtjen e objekteve veçanërisht të vlefshme, natyrore dhe monumentale, si një trashëgimi unike e njerëzimit.

Për këtë qëllim është përcaktuar një kuadër ligjor, administrativ dhe financiar për bashkëpunim. Secili prej shteteve nënshkruese të Konventës pranon përgjegjësinë e tij për mbrojtjen e mallrave në territorin e tij dhe komuniteti ndërkombëtar pranon detyrimin për ta ndihmuar atë në këtë. Konventa nuk konkurren me programet kombëtare për mbrojtjen e burimeve natyrore dhe kulturore, por vetëm i plotëson ato. Në të njëjtën seancë, si shtesë e Konventës, u miratua Rekomandimi për mbrojtjen e trashëgimisë natyrore dhe kulturore në nivel kombëtar.

Për të marrë statusin e kandidatit (nëse është për shembull një burim natyror), çdo vend i propozuar duhet të plotësojë të paktën një nga kushtet për të qenë një shembull i shquar i fazës evolucionare të Tokës, proceseve të rëndësishme gjeologjike, evolucionit biologjik dhe ndërveprimit njerëzor me mjedisin natyror, speciet e rrezikuara të kafshëve dhe bimëve...

Lista e Trashëgimisë Botërore përmban ato vende që janë përcaktuar se janë në rrezik të menjëhershëm dhe kërkojnë ndihmë ndërkombëtare për ruajtjen e tyre. Që nga gushti 2016, 1052 vende të Trashëgimisë Botërore janë regjistruar në listë (814 kulturore, 203 natyrore dhe 35 të përziera në 165 vende anëtare).

Dy fytyrat e nacionalizmit – nga liberalja, deri në ideologjinë ekstremiste

Si term, nacionalizmi përdoret pothuajse gjithmonë në një konotacion negativ. Në epokën moderne, zakonisht përkufizohet si një ideologji ose lëvizje politike që promovon unitetin e kombit, interesat, të drejtat ose qëllimet e tij politike, kuptimin e së kaluarës së përbashkët, si dhe marrëdhëniet me kombet dhe shtetet e tjera, d.m.th. identitetin e tij kolektiv. Edhe pse në fillim ishte sinonim i zhvillimit të demokracisë dhe liberalizmit, më vonë u zhvillua në një drejtim jashtëzakonisht negativ.

Për të kuptuar kuptimin e termit nacionalizëm dhe mënyrën e interpretimit të tij, është e nevojshme të bëhet një pasqyrë e shkurtër historike e ngjarjeve që lidhen ngushtë me shfaqjen e tij dhe janë produkt i disa ndryshimeve kulturore dhe politike në Evropë (Francë, Angli, Spanjë), në shekullin e 18-të.

FILLIMET: NACIONALIZMI SI SINONIM PËR DEMOKRAT-INË LIBERALE DHE RRËNIMIN E ABSOLUTIZMIT

Nacionalizmi u bë sinonim i zhvillimit të demokracisë dhe liberalizmit dhe kontribuoi në përmbyshjen e pushtetit të atëhershëm absolut të monarkut dhe heqjen e pabarazisë ligjore dhe pasigurisë, arbitraritetit dhe shtypjes.

Nacionalizëm klasik, i cili në elementet e tij ishte larg idealit, ishte i nevojshëm për shpërbërjen e feudalizmit dhe sundimin autokratik të monarkut.

Afirmimi i idesë së formimit të një shoqërie të vetme bazuar në një kontratë shoqërore mund të realizohej vetëm nëpërmjet formimit të kombit si bashkësi shoqërore në territorin e shtetit kombëtar.

DY FYTYRAT E NACIONALIZMIT

Megjithatë, ideja parësore e këtij nacionalizmi, e cila lindi si rezultat i impulseve konstruktive dhe dashamirës të njeriut, u nda në dy drejtime.

Drejtimi i parë është ai sipas të cilit nacionalizmi paraqitet si një hap i domosdoshëm drejt ndërtimit të një shoqërie kozmopolite (e njohur në shkencë si nacionalizëm civil), në të cilën theksohet edhe më shumë barazia e të gjithë qytetarëve, pavarësisht nga ato kulturore, fetare, etnike, përkatësia gjuhësore, dhe qytetarët janë të lidhur ligjërisht në një sistem juridik (shtetësia), ku emri i kombit është identik me emrin e shtetit.

Një nacionalizëm i tillë është pjesë përbërëse e shumicës së shoqërive moderne liberale, dhe vlerat shoqërore në këtë

frymë mbrohen nga një kontratë shoqërore (kushtetutë). Sipas drejtimit të dytë, nacionalizmi shfaqet si një formë e vetëdijes kolektive (kombëtare), në konceptin e së cilës vihen në pah dallimet ndërmjet kombeve, ku një komb paraqitet gjithmonë si superior në raport me të tjerët, me shfaqjen e paragjytimeve, konstante. nënçmimi dhe zhvlerësimi i veçorive dhe karakteristikave kulturore të kombeve të tjera. Nacionalizmi inkurajon gjithashtu përpjekjen për të shfaqur një qëndrim egoist, agresiv dhe intolerant të një kombi ndaj interesave ekonomike, sociale, kulturore dhe politike të kombeve të tjera, duke i përjashtuar ose eliminuar ato, për të realizuar interesat e veta.

NACIONALIZMI EKSTREM

Forma më drastike e nacionalizmit është ajo që përpiket për likuidimin e thjeshtë fizik ose skllavërimin e plotë të grupeve të tjera etnike, duke sfiduar të drejtat, identitetin kombëtar dhe shtetësinë e tyre, qoftë brenda komunitetit ekzistues shumëkombësh apo jashtë tij. Në përgjithësi, nacionalizmi është i lidhur me ideologji të ndryshme, duke filluar nga liberale, socialiste e deri te fashiste.

Sot, nacionalizmi përdoret si mjet nga ata që e shfrytëzojnë atë për qëllimet e tyre egoiste, duke çuar në përçarje brenda vetë shoqërisë dhe duke krijuar intolerancë reciproke.

Nacionalizmi si fenomen përmban elemente të diskriminimit, mospërfilljes së të drejtave të njeriut, lirisë, barazisë dhe demokracisë.

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut e Kombeve të Bashkuara thotë në nenin 1:

“Të gjithë njerëzit lindin të lirë dhe të barabartë, me dinjitet dhe të drejta. Ata janë të talentuar me arsye dhe vetëdije, ndaj duhet ta trajtojnë njëri-tjetrin në frymën e vëllazërisë”. Nacionalizmi është i keq. Lufta kundër kësaj të keqeje është detyrë dhe detyrim qytetar i të gjithëve pa përjashtim. Të gjithë duhet të ndikojnë në marrjen e masave ndaj atyre që dëmtojnë qenien shoqërore dhe dëmtojnë zhvillimin, shëndetin, reputacionin dhe idealin e të drejtave të njeriut, sepse rrezatojnë një energji që ka ngarkesë negative, përfaqësojnë një kërcënim të hapur që çon në socio-politik. dekadencë, papajtueshmëri fetare dhe demokratike, neveri e përgjithshme njerëzore, etike, morale dhe sociologjike dhe neveri kulturore.

“Vendosa t’i përmbahem dashurisë. Urrejtja është një barrë shumë e madhe për t’u mbajtur.” (Martin Luther King)

Demokracia burimore (grassroots), organizimi politik nga “baza”

Në çdo shoqëri klasore, shteti përfaqëson formën themelore dhe më të rëndësishme të organizimit shoqëror dhe politik. Është një krijim shoqëror jashtëzakonisht kompleks, format e rregullimit të të cilit kanë ndryshuar gjatë historisë.

DEMOKRACIA – SUNDIMI I POPULLIT

Forma më e dëshirueshme, më e pranueshme dhe sot më e aplikueshme e rregullimit social-politik është forma e qeverisjes demokratike. Termi demokraci zakonisht përkufizohet duke përdorur kuptimin e tij etimologjik - “sundim nga populli” (nga gjuha greke δημοσ - popull dhe κρατειν - sundim), megjithëse kjo nuk shpjegon mjaftueshëm thelbin e termit. Demokracia paraqet një sistem shumë kompleks të marrëdhënieve midis qytetarëve dhe shtetit, në drejtim të real-

izimit të lirisë dhe barazisë së të gjithë qytetarëve që marrin pjesë në vendimmarrjen politike. Është një formë e rendit shtetëror dhe shoqëror, në të cilin pushteti i takon popullit (i marrë nga populli), dhe qeverisja kryhet nëpërmjet tij ose përfaqësuesve të tij të zgjedhur. Për disa, kjo është një formë qeverisjeje, dhe për të tjerët, një mënyrë e jetesës dhe sjelljes shoqërore.

GRASSROOT OSE DEMOKRACI BURIMORE – ORGANIZIM POLITIK SPONTAN

Gjatë gjithë historisë së gjatë të ekzistencës së demokracisë, janë shfaqur teori të ndryshme si për përcaktimin e saj, ashtu edhe për klasifikimin e saj sipas formës, llojit, modelit, formës dhe llojit.

Koncepti politik, i njohur si demokracia bazë ose origjinale, është interesant. Për shkak të formës së saj, ajo konsiderohet një demokraci jo-përfaqësuese në të cilën proceset politike inician dhe udhëhiqen nga grupe të qytetarëve të thjeshtë. Prandaj, kuptimi i shprehjes demokraci në bazë interpretohet si organizim dhe veprim spontan politik “nga fundi” ose “nga baza” (baza), lart.

VEPRIME SPONTANE DEMOKRATIKE

Duke filluar nga dekada e dytë e shekullit të kaluar, e deri më sot, janë vërejtur shumë shembuj të veprimtarive dhe veprimeve spontane demokratike brenda shteteve të ndryshme. Ato u shfaqën si rezultat i përpjekjeve për të ofruar ndihmë të drejtpërdrejtë për individët, nga drejtuesit e qeverisë

apo bizneseve, të cilët duhet të punojnë gjithashtu për të përmirësuar situatën sociale, për shembull.

Protesta kundër dëbimit me forcë të qiramarrësve, organizuar nga organizata bazë “Qyteti është për të gjithë”, 2010, Budapest (foto: Wikipedia)

Veprimet spontane nga individët ose grupet e komunitetit shpesh motivohen nga dëshira për të ndryshuar dhe ndonjëherë për t’i mbajtur gjërat ashtu siç janë. Për më tepër, aksioni mund të fillojë edhe për shkak të prekjes nga ngjarje dhe veprime të caktuara të autoriteteve apo kompanive. Veprimet spontane ose origjinale (në bazë) dominohen nga motivi, pra dëshira për të ndryshuar politika dhe praktika të caktuara, pra krijimi i kushteve më të mira të jetesës, në mënyrë të barabartë për të gjithë anëtarët e komunitetit.

Në një numër të madh rastesh, kur flasim për iniciativat dhe veprimet origjinale demokratike, bëhet fjalë për reagimin e qytetarëve ndaj një padrejtësie, dhunë, krim apo diskriminim nga ndonjë qendër pushteti ndaj individëve, grupeve apo komuniteteve.

NGA VEPRIMI LOKAL NË TË GJERË

Shumë shpesh nuk ka asnjë arsye të hapur politike apo ideologjike për formimin e grupeve të tilla të qytetarëve. Veprimet politike mund të pasojnë formimin e grupit dhe ndryshimin e klimës politike. Ideja themelore e këtij lloji të veprimeve spontane, origjinale, kolektive të karakterit lokal është të shkaktojë ndryshime në nivel lokal, rajonal, kombëtar dhe madje ndërkombëtar.

Organizatat (të përbëra nga individë dhe grupe) mund të

jenë të vogla dhe të kufizuara brenda komuniteteve lokale ose të mëdha dhe të përfshijnë grupe të ndryshme të qytetarëve në një shtet ose komb të tërë. Struktura e organizatës burimore varet nga lloji i vetë organizatës dhe nga qëllimet për të cilat anëtarët e saj përpiqen.

POZICIONIMI HORIZONTAL

Mund të funksionojë pa një hierarki të vendosur. Zakonisht, një organizatë menaxhohet nga të gjithë anëtarët e saj, por mund të menaxhohet edhe nga një individ. Shumë lloje të ndryshme grupesh mund të veprojnë në lëvizjet grassroot, nga sportet te grupet mjedisore e deri te grupet e kujdesit për fëmijët.

Qëllimi i lëvizjeve sociale dhe lokale (për shembull, lëvizjet mjedisore kundër degradimit të pyjeve tropikale, fushatat kundër bërthamore dhe kundër luftës, etj.) është të zgjidhin çështje dhe probleme të caktuara sociale, në kushte kur pushteti vendor ose shtetëror i shpërfill ato ose edhe punon kundër interesave të përbashkëta të qytetarëve.

Aktivizmi burimor është jashtëzakonisht i rëndësishëm për shoqëritë, veçanërisht kur besimi në institucionet është i dobët dhe kur ato janë të politizuara, pra nën diktatin e qendrave të pushtetit (partitë politike, korporatat, liderët autoritarë, etj.). Në atë rast, ky lloj aktivizimi është treguesi më i mirë se ku shoqëria dhe sistemi ka mangësi dhe ku qytetarët duhet të organizohen për të arritur qëllimet, si demokracia, barazia, vlerat e gjelbra dhe respektimi i të drejtave dhe lirive të njeriut.

Organizata politike, lëvizje dhe parti të të gjelbërve

Në periudhën e pas Luftës së Dytë Botërore, në kërkim të rritjes ekonomike gjithnjë e më të madhe, shtetet nuk i kushtuan shumë rëndësi cilësisë së mjedisit. Industrializimi i përsheptuar kontribuoi në mënyrë eksponenciale në ndotjen dhe nevoja për ushqim, energji dhe burime të hapësirës së jetesës u rrit në mënyrë të pandalshme.

Përparimet shkencore, si energjia bërthamore, shpikja e pesticideve dhe antibiotikëve, dhanë përshtypjen se njeriu ishte jo vetëm i ndarë, por edhe i pavarur nga natyra, në mënyrë që të mund ta kontrollonte dhe ta menaxhonte plotësisht atë.

Në rrafshin social u hapën shumë çështje, si: kolonializmi, diskriminimi gjinor, ndarja racore dhe të gjitha format e pabarazisë, pavarësisht prosperitetit të premtuar. Në vitet 60-70 të shekullit të kaluar, paralelisht me kërcënimin e Luftës së Ftohtë, në të gjithë botën filluan protestat kundër ndotjes lokale, lufta për çlirimin e grave, paqen dhe lëvizjet

antibërthamore.

Të gjitha ato lëvizje janë të ndërthurura dhe solidarizohen me njëra-tjetrën. I çon në të menduarit teorik për një politikë unike, nga e cila më vonë kristalizohet ideja politike e gjelbër. Në dekadën e ardhshme, aktivistët e gjelbër konsolidohen në parti, krijojnë rrjete dhe aleanca mbikombëtare.

Një nga karakteristikat kryesore të politikës së gjelbër është internacionalizmi për shkak të mosfunksionimit të kufijve politikë në një kontekst ekologjik, si dhe solidaritetit të popujve në zgjidhjen e problemeve shtesë globale mjedisore - dëmtimi i shtresës së ozonit, humbja e zonave pyjore, rritja enorme e popullsisë njerëzore dhe harmonizimi i nevojave të saj brenda natyrës.

Më vonë shtohet problemi i efektit të serrës dhe ndryshimeve klimatike, shterimi i të gjitha burimeve, globalizimi, krizat ekonomike dhe energjetike.

Ideja e gjelbër është liberale në kuptimin e interpretimeve dhe konteksteve të ndryshme, si dhe në përmbajtje të ndryshme ideologjike. Ai diversitet politik, bashkëpunimi i përbashkët mes njerëzve dhe ideve, mund të kuptohet si një pasuri dhe një avantazh, dhe në fund të fundit si një domosdoshmëri.

Një pjesë e subjekteve politike i janë përkushtuar formimit të organizatave joqeveritare dhe jofitimprurëse, e një pjesë e tyre përfshihen në strukturat ekzistuese politike duke formuar parti të gjelbra, ndërsa një numër i madh qytetarësh bëhen pjesë e lëvizjeve më të gjera. Qëllimi i përbashkët i të gjithë faktorëve politikë është ndikimi (drejtpërdrejt ose indirekt) në politikat shtetërore, rajonale ose lokale.

Në botë ekzistojnë disa organizata që mundësojnë unifi-

kimin e veprimtarive mjedisore të subjekteve të interesuara, në nivel ndërkombëtar, pavarësisht nga qëndrimet e tyre politike, duke i ndarë problemet mjedisore nga çështjet e tjera politike.

Ndër më të famshmit e këtij lloji janë: WWF (World Wildlife Fund), Greenpeace, BirdLife International, UNESCO (Organizata e Kombeve të Bashkuara për Arsimin, Shkencën dhe Kulturën) dhe UNEP (Programi i Kombeve të Bashkuara për Mjedisin).

- WWF është organizata më e madhe mjedisore jofitimprurëse në botë, e cila u themelua nga biologu dhe biznesmeni britanik Julian Huxley (më 11 shtator 1961 me seli në Zvicër) dhe ka më shumë se pesë milionë mbështetës.

WWF publikon raportet e saj çdo dy vjet dhe konsiderohet si një nga burimet më të cituara dhe më autoritare të informacionit mbi gjendjen e mjedisit në botë. Raportet janë prodhuar nga shkencëtarë nga Shoqëria Zoologjike e Londrës dhe Rrjeti Botëror i Gjurmëve Ekologjike.

Ata vlerësojnë nivelin e shëndetit të planetit tonë duke u bazuar në disa tregues: gjendja e popullsisë së kafshëve, përdorimi i burimeve natyrore, përdorimi i burimeve të rinovueshme të energjisë, sasia e ujit të freskët të konsumuar në prodhim, etj.

Sipas raporteve të WWF, në periudhën nga viti 1970 deri në vitin 2012, indeksi që pasqyron numrin e llojeve të ndryshme të kafshëve është ulur me 58%, ndërsa popullata e kafshëve që jetojnë në ujërat e ëmbla është ulur me 81%.

Grevat dhe protestat janë metoda karakteristike e organizatës "Greenpeace" për të luftuar problemet mjedisore. Më 16 tetor 1970, u mbajt një protestë në Vankuver kundër

testimit bërthamor, dhe më pas në Alaskë më 15 shtator 1971, kundër testeve të rrezikshme në një rajon me rrezik sizmik, duke dërguar një anije (fillimisht e quajtur “Phyllis Cormack” dhe më vonë u riemërua “Greenpeace”).

Anëtarët e organizatës besojnë se protestat dhe grevat e tyre mund të frymëzojnë njerëzit dhe organizatat që të ndryshojnë qëndrimin e tyre ndaj natyrës.

Organizata financohet ekskluzivisht nga donacionet e qytetarëve dhe fondacioneve private bamirëse. Nuk pranon fonde nga shteti dhe strukturat tregtare dhe partitë politike. Greenpeace i përdor fondet e alokuara vetëm për projekte mjedisore.

Greenpeace nuk pranon asnjë formë dhune si metodë për të arritur qëllimet e saj. Të gjitha veprimet zhvillohen në mënyrë paqësore, edhe kur anëtarët përballen me kërcënime ose kërcënime.

Anëtarët e Greenpeace, të udhëhequr nga parimet e tyre, kanë kundërshtuar gjuetinë komerciale të balenave, kanë paralajmëruar për shkatërrimin e shtresës së ozonit të planetit tonë dhe kanë nisur një fushatë kundër produkteve të modifikuara gjenetiki.

- BirdLife International u bë një organizatë ndërkombëtare në vitet nëntëdhjetë të shekullit të kaluar, e cila sot ka 121 degë në vende të ndryshme të botës. Në vitin 2007, BirdLife International filloi një fushatë të madhe për të shpëtuar speciet e rrezikuara të shpendëve.

burimi: UNESCO

- Organizata UNESCO u themelua më 16 nëntor 1945. Selia është në Paris, Francë. Janë 195 vende anëtare, 2 vende vëzhguese dhe 10 anëtarë të asociuar. Disa nga qëllimet

e kësaj organizate janë të kontribuojë në forcimin e paqes dhe sigurisë duke zgjeruar bashkëpunimin midis shteteve dhe njerëzve, në fusha të tilla si arsimi, shkenca dhe kultura, si dhe garantimi i drejtësisë dhe respektit për sundimin e ligjit, respekti universal për njerëzit. të drejtat dhe liritë themelore për të gjithë popujt, pavarësisht nga raca, gjinia, gjuha, orientimi seksual ose feja e tyre, në përputhje me Kartën e Kombeve të Bashkuara.

Ndër çështjet që mbulohen nga aktivitetet e organizatës janë: zgjidhja e problemeve të diskriminimit në arsim dhe analfabetizmit, studimi i kulturave kombëtare, zgjidhja e problemeve të shkencave shoqërore, gjeologjisë, oqeanografisë dhe biosferës.

- Programi UNEP u krijua brenda sistemit të OKB-së për të kontribuar në koordinimin sistematik të mbrojtjes së natyrës. Qëllimi kryesor i UNEP-it është organizimi dhe zbatimi i masave që synojnë mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit në dobi të brezave të tanishëm dhe të ardhshëm. Selia është e vendosur në Nairobi, Kenia. UNEP gjithashtu ka gjashtë zyra kryesore rajonale në vende të ndryshme. Organizata është përgjegjëse për zgjidhjen e të gjitha çështjeve mjedisore në nivel global dhe rajonal.

Aktivitetet e UNEP përfshijnë kryerjen e projekteve të ndryshme në lidhje me atmosferën e Tokës, ekosistemet detare dhe tokësore. UNEP gjithashtu luan një rol të rëndësishëm në zhvillimin e konventave ndërkombëtare në fushën e ekologjisë dhe mbrojtjes së mjedisit. UNEP shpesh bashkëpunon me shtetet dhe organizatat ndërkombëtare joqeveritare. Organizata gjithashtu shpesh sponsorizon ose lehtëson zbatimin e projekteve mjedisore.

Ndryshe nga shumica e organizatave joformale, partitë e gjelbra në nivel parlamentar merren kryesisht me politikat mbrojtëse: parandalimin (fatkeqësitë mjedisore, thellimin e pabarazisë dhe autoritarizmit), kufizimet (emetimet e gazit serrë, kuotat e barazisë gjinore, akumulimin e pushtetit) dhe ndalimet (diskriminimi, përdorimi i substancat e dëmshme, tregtia e organizmave të modifikuar gjenetikisht, shfrytëzimi i burimeve natyrore të mbrojtura dhe specieve të rrezikuara, programet e energjisë bërthamore).

Nga fundi i viteve 80 të shekullit të kaluar, pothuajse çdo vend në Evropën Perëndimore dhe Veriore kishte krijuar një parti të njohur si të Gjelbërit ose me një emër të ngjashëm (Lista e Gjelbër në Itali, Aleanca e Gjelbër në Irlandë dhe Finlandë, Alternativat e Gjelbërta në Austri, Partia e Gjelbër Mjedisit në Suedi, Partia Mjedisore në Belgjikë). Festa të gjelbra ka edhe në vende si Kanadaja, Argjentina, Kili dhe Zelanda e Re.

Në Bruksel (Belgjikë), në janar 1984, u themelua organizata e njohur si të Gjelbërit Evropianë, roli i së cilës është të koordinojë aktivitetet e partive të ndryshme evropiane. Në vitin 1999, të Gjelbrit në Parlamentin Evropian formuan një bllok me Aleancën e Lirë Evropiane, përfaqësuesit e së cilës mbrojnë të drejtat e grupeve kombëtare (dhe grupeve të tjera minoritare), të cilat nuk kanë shtetësi.

Partia e parë dhe më e suksesshme kombëtare e njohur si Die Grünen (Të Gjelbërit) u themelua në Gjermaninë Perëndimore (nga Herbert Grull, Petra Kelly dhe të tjerë) në vitin 1979 si rezultat i bashkimit të rreth 250 grupeve mjedisore. Ai është i orientuar drejt organizimit të mbështetjes publike për kontrollin e energjisë bërthamore dhe ndotjes së ajrit

dhe ujit. Die Grünen u bë një parti kombëtare në vitin 1980. Programi i partisë përfshin propozimin për revokimin e Paktit të Varshavës dhe NATO-s për çmilitarizimin e Evropës, për ndarjen e ndërmarrjeve të mëdha ekonomike në njësi më të vogla...

Pjesëmarrja e partive të gjelbra në politikë është e një rëndësie të veçantë për arritjen e progresit në fushën e demokracisë, sundimit të ligjit dhe drejtësisë sociale, ndryshimeve klimatike. Ato shënojnë rezultate domethënëse në zgjedhjet kombëtare, parlamentare dhe lokale në vendet e Evropës, me tendencë për të rritur ndikimin e tyre në skenën e përgjithshme politike.

Feminizmi, lëvizjet për paqe dhe drejtësi sociale – lëvizje të lidhura të gjelbra

Ka disa arsye për organizimin e aksioneve kolektive, pra lëvizjeve shoqërore (politike dhe civile). Më shpesh, këto janë situata krize dhe konflikti në shoqëri, si dhe pakënaqësi sistematike e akumuluar në mesin e qytetarëve, të shkaktuara nga fenomene të caktuara shoqërore.

Qëllimi i këtyre veprimeve të organizuara kolektive, jointucionale është të vendosin kërkesa dhe drejtime të qarta (pak a shumë) për një dalje nga kriza aktuale, për të ndryshuar (ose ruajtur) gjendjen ekzistuese dhe për të ndërtuar një identitet të ri shoqëror. Lëvizjet politike dhe civile përfaqësojnë një fenomen botëror, një forcë shtytëse e ndryshimeve shoqërore.

Konceptet e përdorura për të përshkruar angazhimet e lëvizjeve civile, në varësi të rrethanave socio-historike dhe politike në të cilat ato zhvillohen, zakonisht synojnë një botë të drejtë shoqërore, respektimin e të drejtave dhe lirive të njeriut, mosdiskriminimin, jo dhunën, barazi dhe drejtësi sociale

për të gjithë, akses të barabartë në përfitimet e shoqërisë, si vlerat bazë të politikave të gjelbra.

Lëvizjet shoqërore bashkëkohore janë një fakt në botën progresive, civile, demokratike dhe të qytetëruar, një botë e komunikimeve dhe informacionit masiv, një botë që prodhon të drejta dhe liri dhe lufton fuqishëm për mbijetesën e tyre. Lëvizjet e para serioze socio-politike u shfaqën që në shekullin e 19-të, por u bënë të njohura nga gjysma e dytë e shekullit të 20-të.

Një nga lëvizjet më të vjetra politike është lëvizja feministe, e cila u formua në vendet perëndimore (në shekullin e 19-të) si një nga pasojat e revolucionit industrial. Feminizmi është një grup ideologjish dhe lëvizjesh që synojnë përcaktimin, vendosjen dhe mbrojtjen e të drejtave të barabarta politike, ekonomike, kulturore dhe sociale të grave me burrat, me qëllim çlirimin e tyre nga dhuna, seksizmi dhe rolet tradicionale të grave.

Ideja e lëvizjes feministe është të bashkojë popullatën femërore, në mënyrë që të kapërcehet diskriminimi dhe dominimi gjinor. Tre faza zhvillimore janë karakteristike për feminizmin. Lëvizja bashkëkohore feministe është interesante të analizohet përsa i përket llojeve të ndryshme të konceptualizimit, organizimit, formës dhe përmbajtjes së luftës për realizimin e qëllimeve të deklaruara apo të supozuara.

Përpjekjet për të mohuar gjininë dhe për të kapërcyer dallimet gjinore e afrojnë feminizmin me teori të tjera të lidhura: teorinë queer, postmodernizmin, ekofeminizmin (bashkon ekologjinë dhe feminizmin, duke lidhur shfrytëzimin dhe dominimin e grave me atë të mjedisit), transfeminizmin.

Lëvizjet e paqes u ngritën si rezultat i protestave të qytetarëve kundër luftës dhe kundër armëve bërthamore për arsye të ndryshme (morale, fetare, politike). Këto lëvizje sociale synojnë të ndalojnë armiqësitë dhe dhunën për të arritur idealin e paqes së qëndrueshme.

Rezistenca jo e dhunshme, promovimi i pacifizmit dhe antimilitarizmit, demonstratat, bojkotet, konsumizmi etik dhe mbështetja e kandidatëve politikë kundër luftës janë disa nga taktikat e përdorura nga pjesëmarrësit në lëvizjet e paqes për të arritur qëllimet e tyre.

Drejtësia sociale është gjithashtu një koncept i një lëvizjeje shoqërore që synon një botë të drejtë shoqërore. Në këtë kontekst, lëvizjet politike dhe civile synojnë realizimin e drejtësisë sociale bazuar në konceptin e një shoqërie të orientuar drejt respektimit të të drejtave dhe lirive të njeriut, barazisë, kushteve të barabarta për ekzistencën e të gjithëve, aksesit të barabartë në burimet natyrore dhe përfitimet sociale dhe civilizuese.

Çfarë është përgjegjësia globale?

Si qenie e lirë dhe e vetëdijshme, njeriu vazhdimisht bën zgjedhje në lidhje me mënyrën e sjelljes dhe veprimeve të tij. Zgjedhja është parimi i lirisë. Sa më e madhe të jetë shkalla e lirisë së njeriut, aq më e madhe është përgjegjësia e tij për pasojat e sjelljes së tij në komunitet.

Llogaridhënia mund të kuptohet si bërja e individëve ose grupeve të njerëzve të përgjegjshëm për veprimet e tyre ndaj individëve të tjerë, grupeve të njerëzve ose të gjithë komunitetit. Veprimet që nuk përputhen me rregullat e sjelljes shoqërore janë subjekt i pasojave për veprime të tilla.

Domosdoshmëria e të jetuarit së bashku kërkon respektimin e disa vlerave. Prandaj, termi përgjegjësi mund të interpretohet si një qëndrim i ndërgjegjshëm i njeriut ndaj vlerave shoqërore që zotëron çdo shoqëri dhe pa të cilat ajo nuk mund të ekzistojë si një bashkësi e organizuar njerëzore.

Koncepti i përgjegjësisë është i ndërlidhur me konceptin e detyrës. Kur dikush merr përsipër një detyrë, ai bëhet përgjegjës për mënyrën se si e kryen atë, por edhe i gatshëm

të pranojë pasojat (pozitive – të shpërblyera, negative – të sanksionuara) të kryerjes së asaj detyre.

Koncepti i përgjegjesisë është një fenomen dinamik që ndryshon kuptimin dhe përmbajtjen e tij dhe qëllimi i tij nuk është gjithmonë i njëjtë. Në sistemet shoqërore moderne, përgjegjësia nuk është vetëm çështje e ligjit dhe moralit, por edhe e politikës dhe shoqërisë, demokracisë dhe qeverisjes së mirë.

Në një kohë sfidash që lidhen me stabilitetin social, ekonomik dhe ekologjik, bota e sotme po bëhet gjithnjë e më e vogël dhe ndërvarësia e njerëzve, referenca ndaj njëri-tjetrit, nevoja për përgjegjësi globale për zhvillim të qëndrueshëm afatgjatë po bëhen më evidente sesa ndonjëherë.

Është e nevojshme të jesh i vetëdijshëm për ndërlidhjen dhe varësinë, por edhe të jesh i përgjegjshëm në nivel individual, organizativ dhe sistematik (përgjegjës për veten, përgjegjës për të tjerët, përgjegjës për të gjithë). Paradigma e re e lëvizjes së vetëdijes drejt “unë”, “ne” dhe “të gjithë ne” është një thirrje për gjithëpërfshirje kolektive për përgjegjësinë globale.

Sfida e njerëzimit në shek. do të kontribuojë në arritjen e qëllimeve për zhvillim të qëndrueshëm, ekonomi inovative dhe mjedis të shëndetshëm, me mundësi për prosperitet dhe mirëqenie për të gjithë.

Të jesh përgjegjës globalisht do të thotë të vlerësosh dhe respektosh botën që të rrethon, bota e së cilës jemi të gjithë pjesë dhe për përmirësimin e së cilës duhet të angazhohemi dhe të marrim pjesë në mënyrë aktive (të gjithë qytetarët, komunitetet sociale, institucionet e sistemit, sektori i biznesit), duke mbajtur gjithmonë në mendje solidaritetin dhe

të mirën e përbashkët.

Duke mësuar dhe edukuar veten për vende, kultura, shoqëri të ndryshme, por edhe për bashkëjetesën dhe bashkëpunimin e përbashkët që çojnë në progres të përgjithshëm, ne mësojmë për përgjegjësinë tonë qytetare dhe çfarë do të thotë të jesh një qytetar kompetent dhe i përgjegjshëm globalisht. Përgjegjësia duhet të jetë përcaktim personal i çdo qytetari. Është një tipar dhe cilësi e çmuar që zotëron njeriu, por edhe kriteri më i rëndësishëm për pjekurinë e një shoqërie.

Inovacionet, pse janë të rëndësishme?

Bota moderne në të cilën jetojmë është subjekt i ndryshimeve të vazhdueshme që janë vazhdimisht në përshpejtim. Ajo botë është një realitet i krijuar shoqëror, rezultat i ndikimit dhe veprimtarisë njerëzore në mjedisin e saj. Tranzicioni global i epokës industriale, në epokën e dijes, kërkon një sërë ndryshimesh dhe përshtatjesh brenda sistemeve shoqërore.

Krijimi i ideve të reja është karakteristikë dhe domosdoshmëri e njeriut për ndërtimin e së ardhmes së tij. Kreativiteti i tij, imagjinata dhe aftësia e tij për të gjetur zgjidhje janë pothuajse të pakufishme. Kur idetë dhe zgjidhjet kreative zbatohen dhe krijojnë disa vlera të reja, atëherë ato bëhen risi.

Inovacioni është një term që nënkupton ndryshimin, risinë ose procesin e bërjes së ndryshimeve. Në një kontekst ekonomik, termi inovacion nënkupton transformimin e një ideje krijuese në një produkt, shërbim ose proces, me qëllimin përfundimtar të komercializimit. Në një kuptim më të gjerë, inovacionet janë inovacione organizative, biznesore,

administrative dhe lloje të tjera të inovacioneve, të cilat zhvillohen deri në nivelin e ndryshimeve në vetë politikën e biznesit.

Çdo individ, çdo kompani, në çdo fushë, në çdo sferë, mund të jetë inovativ. Ndonjëherë inovacioni krijohet duke marrë dhe përmirësuar një ide, koncept, produkt, proces, shërbim, teknologji ose model biznesi ekzistues në një ide më efektive. Natyrisht, krijimi i risive krejtësisht të reja ka një rëndësi më të madhe.

Inovacioni është një shtytës kryesor i rritjes ekonomike. Ekonomia e përcakton inovacionin si një faktor themelor për rritjen ekonomike, zhvillimin dhe suksesin. Në ekonomi është i lidhur ngushtë me ndryshimet politike, sociale dhe shoqërore në vend. Kompanitë që nuk përfshijnë inovacionin në procesin e tyre të prodhimit kanë pak shanse për avantazh ose epërsi ndaj konkurrentëve.

Zbatimi i ideve dhe zbulimeve përmirëson standardin e jetesës, por gjithashtu mund të kontribuojë në avancimin e standardeve të sigurisë, kujdes më të mirë shëndetësor, produkte dhe produkte dhe shërbime më cilësore që kontribuojnë në përmirësimin e mjedisit.

Inovacionet rrisin produktivitetin e një personi dhe ndryshojnë mënyrën se si ai jeton. Në sinergji me arsimin, ato përfaqësojnë komponentë kyç në arritjen e suksesit global në fushën e ekonomisë së qëndrueshme dhe ekonomisë së bazuar në dije.

Ritmet dhe shpejtësia me të cilat ndryshoni sfidën, dhe futja e inovacioneve në kompani - mundësi për t'u përshtatur me ndryshimet. Mundësitë qëndrojnë në ndryshimet në nevojat dhe kërcënimet e klientëve, ndryshimet në konkurrentët,

ndryshimet në teknologji, ndryshimet në mjedisin e jashtëm rregullator dhe një treg global dhe dinamik.

Inovacionet sjellin mundësinë e uljes së kostove të prodhimit, krijimit të tregjeve të reja, rritjes së konkurrencës dhe përfitimit, gjenerimit të vendeve të reja të punës dhe përmirësimit të pozicionit në treg.

Nga ana tjetër, futja e risive inkurajon zhvillimin e një shoqërie të qëndrueshme, e cila ofron mundësi për një jetë më cilësore për qytetarët, dhe nga aspekti i vlerave të gjelbra në kuptimin më të gjerë. Çdo kompani, organizatë dhe madje edhe individ mund të jetë novatore. Inovacioni po bëhet gjithnjë e më shumë thelbi i ekzistencës.

Si deri te zhvillimi i qëndrueshëm?

Bota moderne tashmë është përballur kryesisht me nevojën për një përgjegjësi globale, të përbashkët për ruajtjen e planetit Tokë si për brezat aktualë ashtu edhe për brezat e ardhshëm.

Të gjithë njerëzit kanë të drejta të barabarta për liritë më të gjera themelore, të cilat nuk bien ndesh me lirinë e të tjerëve. Prandaj, e drejta e gjeneratave aktuale për të përdorur burimet dhe një mjedis të shëndetshëm nuk duhet të rrezikojë të njëjtën të drejtë të brezave të ardhshëm.

Konflikti ndërmjet kufizimit të burimeve natyrore nga njëra anë dhe nevojës për zhvillim ekonomik, prodhim dhe fitim, nga ana tjetër, e bëjnë të pasigurt mundësinë e përmbushjes së nevojave dhe të drejtave të brezave të ardhshëm.

Në vitin 1987, Komisioni Botëror për Mjedisin dhe Zhvillimin i Kombeve të Bashkuara në raportin e tij "E ardhmja jonë e përbashkët" vuri në dukje pasojat e mundshme serioze të rritjes së pakontrolluar demografike dhe ekonomike, si dhe

domosdoshmërinë e përcaktimit të një koncepti për zhvillimin e qëndrueshëm. Përkufizimi origjinal, i cili është më i saktë deri më sot (edhe pse tani ka më shumë në numër) thotë:

“Zhvillimi i qëndrueshëm është zhvillim që plotëson nevojat e gjeneratave aktuale, pa rrezikuar gjeneratat e mundshme të ardhshme në plotësimin e nevojave të tyre. Ai përmban dy koncepte kryesore:

- koncepti i nevojave, veçanërisht nevojave themelore të të varfërve të botës, të cilave duhet t’u jepet prioriteti më i lartë - aftësia e kufizuar e mjedisit jetësor për të kënaqur nevojat aktuale dhe të ardhshme, të cilat duhet të merren parasysh gjatë planifikimit të organizatave teknologjike dhe sociale”.

Koncepti i zhvillimit të qëndrueshëm stimulon një rimendim të shumë aspekteve të jetesës dhe sjelljes bashkëkohore, si dhe të pasojave që ka jeta urbane në mjedisin natyror.

Postulati themelor i zhvillimit të qëndrueshëm i referohet faktit se përmirësimi i mirëqenies matet me përmirësimin e cilësisë së jetës, dhe jo me rritjen e sasisë së burimeve materiale apo energjetike të prodhuara apo të konsumuara. Agjenda e Kombeve të Bashkuara 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm (e njohur si “Axeenda 2030”) u miratua në Samitin e Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin e Qëndrueshëm në Nju Jork në shtator 2015.

Korniza e agjendës së zhvillimit përfaqësohet nga 17 synime për zhvillim të qëndrueshëm, të përpunuara në 169 nën-qëllime të ndërlidhura. Është platforma kyçe për zgjidhjen e sfidave më të rëndësishme të sotme në ndërlidhjen e tyre në dimensionet ekonomike, sociale, mjedisore dhe politiko-sigurore.

Zbatimi i vazhdueshëm i tij është i një rëndësie parësore për komunitetin ndërkombëtar për shkak të gjithëpërfshirjes, gjithëpërfshirjes, universalitetit dhe karakterit transformues.

Duke institucionalizuar konceptin e zhvillimit të qëndrueshëm, janë hedhur themelet për një lloj të ri bashkëpunimi në nivel global. Ai bashkëpunim bazohet në interesa të përbashkëta, nevoja reciproke dhe ndarje të përgjegjësisë.

Decentralizimi, para- kusht për zhvillimin e qëndrueshëm

Si qenie natyrore, njeriu jeton në përputhje me ligjet biologjike. Për shkak të vetëdijes dhe marrëdhënies së tij aktive me natyrën, si qenie psikike dhe shoqërore, ai dominon speciet e tjera të botës së gjallë në Tokë. Në zhvillimin e saj social, ekonomik dhe kulturor (dhe në këtë mënyrë përmirësimin e proceseve të punës tekniko-teknologjike), ajo përvetëson dhe pushton gjithnjë e më shumë natyrën. Rrënimi dhe degradimi i mjedisit gjithnjë e më shumë ka karakterin e një problemi global për shkak të bashkimit dhe lidhjes në rritje të shoqërive moderne, në procesin e krijimit të një hapësire unike ekonomike, politike dhe kulturore në botë, me qëllim arritjen e një ekonomie më të madhe, rritjen dhe mirëqenien.

Nga njëra anë, iluzioni se natyra ka burime të pakufizuara në dispozicion, është kapërcyer prej kohësh. Nga ana tjetër, zhvillimi ekonomik dhe i përgjithshëm shoqëror është një proces i vazhdueshëm dhe pak a shumë i pandalshëm.

Duket se strategjia e zhvillimit të qëndrueshëm është një nga opsionet më të pranueshme për zgjidhjen e sfidave globale. Zhvillimi i qëndrueshëm mund të përkufizohet si zhvillim integral ekonomik, teknologjik, social dhe kulturor, i cili është në përputhje me nevojat për mbrojtjen dhe

përmirësimin e mjedisit dhe u mundëson brezave të tanishëm dhe të ardhshëm të plotësojnë nevojat e tyre dhe të përmirësojnë cilësinë e jetës.

Në mënyrë filozofike, gjegjësisht etike, do të nënkuptonte "zhvillim që mundëson plotësimin e nevojave të brezave të tanishëm, pa i rrezikuar nevojat e brezave të ardhshëm".

Hapi kryesor drejt funksionalizimit të këtij koncepti të zhvillimit të qëndrueshëm është decentralizimi i shoqërive, sepse pa aplikimin e tij të gjerë në nivel mikro, ai nuk mund të prodhojë rezultate në nivel global.

Termi decentralizim (de dhe centrum, lat. – nga qendra) është antipodi (i kundërt) i termit centralizim dhe paraqet një parim apo koncept organizimi, që nënkupton rritjen e kompetencave të organeve shtetërore periferike dhe institucioneve joshtetërore. Në raport me pushtetin qendror. Në një farë mase, ata mbeten në një pozicion vartës në raport me instancat më të larta administrative.

Me fjalë të tjera, decentralizimi duhet kuptuar si transferim i funksioneve të pushtetit, ekzekutimi i të cilave mbetet nën mbikëqyrjen johierarkike të bartësit të atij pushteti.

Është një faktor i rëndësishëm në demokratizimin e rendit juridik të çdo vendi. Avantazhi kryesor i modelit të decentralizuar të vendimmarrjes dhe menaxhimit është në mundësinë që ata që vendosin të informohen më objektivisht për subjektin e vendimmarrjes së tyre, si dhe të organizojnë dhe drejojnë më thjesht punën administrative.

Me decentralizimin ka mundësi për komunikim më efikas ndërmjet instancave të niveleve të ndryshme, por edhe për transparencë më të madhe në kryerjen e përgjegjëseve. Gjithashtu, zbatimi i këtij koncepti kontribuon në heqjen

më të lehtë dhe më efikase të gabimeve të perceptuara për shkak të hapjes së institucioneve, afërsisë me qytetarët dhe rritjes së përgjegjësisë së tyre demokratike.

Decentralizimi në ekonomi dhe ekologji përfshin një sërë hapash vendimtarë dhe themelorë:

Fokusimi në komunitetin lokal, nevojat dhe mundësitë e tij për zhvillim duke braktisur format e centralizuara të organizimit.

Përdorimi i arritjeve më moderne shkencore dhe teknologjike në prodhim për një përdorim më racional të energjisë dhe burimeve të tjera natyrore.

Rritja maksimale e fondeve për kreativitet në shkencë, teknologji, kulturë dhe shëndetësi, me qëllim përmirësimin e cilësisë së jetës dhe zhvillimit të qëndrueshëm.

Rishikimi i autenticitetit dhe qëndrueshmërisë së spektrit të gjerë të nevojave njerëzore, reduktimi i tyre dhe transformimi i ndërgjegjshëm.

Edukimi për zhvillimin e qëndrueshëm ekologjik dhe krijimin e qëndrimeve të qëndrueshme mjedisore.

Në Rio de Zhaneiro në qershor të vitit 1992, në Konferencën e Kombeve të Bashkuara për Mjedisin dhe Zhvillimin (UNCED), u miratua Axhenda 21, e cila përfaqëson një plan veprimi për zhvillim të qëndrueshëm, në kushtet e një shteti të decentralizuar.

Ushqimi i modifikuar gjenetikisht

Njerëzimi po përballet me sfida të paprecedentë, si fatkeqësitë natyrore dhe mjedisore, mbizotërimi i konflikteve politike dhe ushtarake.

Por është gjithashtu një fakt i pamohueshëm se popullsia njerëzore e planetit tonë po rritet vazhdimisht dhe me shpejtësi. Në të njëjtën kohë, si pasojë e abuzimit dhe degradimit gjithnjë në rritje të mjedisit, ka një ndryshim rrënjësor të kushteve klimatike, sipërfaqet e punueshme bujqësore po kufizohen dhe kështu mundësitë për prodhimin e ushqimit po pakësohen dhe më pak.

Duke marrë parasysh sfidat me të cilat përballen gjithnjë e më shumë shoqëritë moderne për shkak të këtyre pasojave, logjikisht shtrohet pyetja se si mund të ushqehet një popullatë e tillë kur kushtet dhe rrethanat për prodhimin e ushqimit nuk përmirësohen.

Për të zgjidhur këtë problem vërtet delikat, ndoshta segmentin më domethënës për mbijetesën e racës njerëzore, si dhe të planetit tonë, ka filluar të imponohet domosdoshmëria e kërkimit të metodave alternative të prodhimit të ushqimit.

Falë arritjeve të shumta shkencore në fushën e gjenetikës, veçanërisht në segmentin e bioinxhinierisë, lind ideja e prodhimit të organizmave të modifikuar gjenetikisht (OMGJ),

ku, për të përmirësuar cilësinë dhe rezistencën e tyre, ndryshohet struktura e tyre gjenetike.

OMGJ i referohet çdo organizmi, materiali gjenetik i të cilit është ndryshuar në një mënyrë të panatyrshme duke përdorur teknika të inxhinierisë gjenetike, të njohura si: bioteknologji moderne, teknologji gjenetike ose teknologji rekombinuase e ADN-së.

Në këtë mënyrë krijohen bimë të modifikuara gjenetiki, të cilat rriten si kultura bujqësore, dhe shërbejnë për prodhimin e ushqimit të modifikuar gjenetiki.

Sot, gjithnjë e më shumë po bëhen përpjekje për të përmirësuar cilësinë e produkteve ushqimore duke rritur vlerën e tyre ushqyese.

Dihet se edhe në të kaluarën në procesin e kultivimit të bimëve bujqësore dhe hortikulturore është përdorur metoda e seleksionimit (duke zgjedhur disa lloje bimësh) për të hetuar se cili lloj bime ka sukses më të mirë në kushte të caktuara klimatike, si. përballon dëmtuesit endemikë dhe sa rendimente jep. Zgjedhje të ngjashme u bënë për kafshët shtëpiake.

Metoda e modifikimit gjenetik të ushqimit mund të interpretohet nga një aspekt pozitiv dhe negativ.

Nga aspekti pozitiv, prodhimi i ushqimit të modifikuar gjenetiki ka një ndikim më të mirë në mjedis sesa ai konvencional. Redukton nevojën për të përdorur sipërfaqe të mëdha toke (duke ruajtur kështu pyjet dhe zonat e tjera të gjelbra), redukton përdorimin e pesticideve dhe herbicideve, kërkon më pak ujë, arrin rendimente më të larta, është financiarisht më fitimprurës për fermerët, rezulton në një reduktim të gazit serrë. emetimet etj.

Ekziston një konsensus i gjerë shkencor se ushqimi në treg që rrjedh nga bimë të modifikuara gjenetiki nuk paraqet rrezik më të madh për shëndetin e njeriut sesa produktet konvencionale.

Megjithatë, ka edhe rezistencë ndaj ushqimit të modifikuar gjenetiki, veçanërisht në mesin e popullatës së përgjithshme. Arsyet për këtë përfshijnë çështjet e biosigurisë, çështjet mjedisore dhe ekonomike.

Në vijim konsiderohen rreziqe të mundshme nga prodhimi dhe përdorimi i ushqimit të modifikuar gjenetiki: shfaqja e alergjive, tumoreve kancerogjene dhe rezistenca ndaj disa medikamenteve të njerëzit, reduktimi i biodiversitetit, transferimi i gjeneve nga bimët tek njerëzit, ndikimi i dëmshëm në mjedis etj.

Frika dhe rezistenca ndaj ushqimit të modifikuar gjenetiki është rezultat i mungesës së informacionit përkatës për këtë temë. Për zgjidhjen e këtyre problemeve është i nevojshëm informimi dhe edukimi i publikut të gjerë nga burime cilësore dhe relevante shkencore.

Lëvizje për konservim

Harmonia që ka qenë e pranishme në një periudhë më të gjatë të historisë në marrëdhënien njeri-natyrë, është prishur nga vetë njeriu me zhvillimin e pakontrolluar urban dhe industrial, të fiksuar në grumbullimin e pakufizuar të mallrave dhe fitimit. Shkatërrimi i paarsyeshëm dhe i tepruar i biosferës ka rrezikuar drejtpërdrejt mbijetesën e popullatës njerëzore, por edhe kafshët e egra.

Gjatë viteve 1960, ndërgjegjja e njerëzve fillon të zgjohet (kryesisht në vendet e zhvilluara ekonomikisht) në lidhje me pasojat e sjelljeve të tilla sociale, të cilat kishin shkaktuar një shkallë të lartë të rrezikimit të natyrës. Falë vetëdijes së zgjuar, u shfaqën ide të reja dhe u adoptuan vlera të reja që kundërshtonin tendencat negative që kishin ndodhur në shtetasit njerëzor.

Pothuajse në të njëjtën kohë filloi të mbizotërojë një opinion i përgjithshëm se partitë politike dhe administratat e ndryshme shtetërore nuk janë në gjendje t'u përgjigjen mjaftueshëm sfidave të dala dhe të mbrojnë të drejtën themelore të njeriut, të drejtën për një mjedis të shëndetshëm. Për shkak të këtyre arsyeve, qytetarët filluan të organizohen në grupe shoqërore që vazhdimisht u rritën dhe u zhvilluan në organizata sociale mjedisore.

Me rritjen e ndërgjegjësimit për seriozitetin e pasojave që

vijnë nga shkatërrimi i burimeve natyrore, si dhe nevojën për veprim të vetëorganizuar në drejtim të mbrojtjes së tyre, u krijuan parakushte reale për ngritjen e lëvizjeve mjedisore. Së bashku me lëvizjet e tjera alternative në vitet 1960, lëvizjet mjedisore përjetuan një zgjerim të papritur (ndonëse fillimi i tyre mund të gjendet që në shekullin XIX). Pikërisht atëherë u shfaq lëvizja proto-mjedisore, e njohur si lëvizja Conservation, Nature conservation.

Lëvizja e Konservimit, e njohur edhe si Lëvizja për Ruajtjen e Natyrës, është lëvizje politike, mjedisore dhe sociale që kërkon të mbrojë dhe menaxhojë burimet natyrore, duke përfshirë speciet e kafshëve dhe bimëve, si dhe habitatet e tyre. Ideja e konservatorëve ishte të kujdeseshin për ruajtjen e natyrës, e cila do ta linte atë (si trashëgimi për brezat e ardhshëm) në një gjendje më të mirë se ajo e gjetur.

Konservimi që ishte bazuar në prova, kërkoi të përdorte prova shkencore të cilësisë së lartë për të kryer përpjekjet për mbrojtjen e natyrës në mënyrë sa më efektive. Lëvizja e hershme e ruajtjes ishte zhvilluar nga nevoja për të ruajtur burimet natyrore si: peshkimi, jeta e egër, uji, toka, pyjet, si dhe pylltaria e qëndrueshme. Ndryshe nga lëvizja e hershme, lëvizja bashkëkohore e ruajtjes e zgjeroi sferën e saj të veprimit, veçanërisht në fushën e qëndrueshmërisë në përdorimin e burimeve natyrore dhe mbrojtjen e shkretëtirës, me qëllim – ruajtjen e biodiversitetit.

Lëvizjet konservuese nuk kishin tiparet dhe formën e veprimit që janë karakteristikë e lëvizjeve shoqërore, por megjithatë, duke promovuar idetë dhe vlerat e tyre, arritën të kundërshtojnë prirjet e pafavorshme shoqërore. Lëvizjet e vërteta mjedisore u kristalizuan prej tyre më vonë.

Mungesa e aktiviteteve të tyre mund të vërehet në atë se ishin pragmatikë dhe afatshkurtë, me përdorim të medotave konvencionale politike dhe strukturë oligarke organizuese. Megjithatë, duke parë prapa në histori, ata arritën sukses të caktuar në aktivitetet e tyre. Për shembull, në 1872, në shtetin Wyoming, Parku Kombëtar Yellowstone u shpall parku i parë kombëtar në botë.

Kur Theodore Roosevelt mori detyrën si president i Shteteve të Bashkuara të Amerikës, në vitin 1901, ai arriti të bindte Kongresin të miratonte disa ligje të ruajtjes.

Lëvizjet shoqërore dhe politike janë një fenomen i rëndësishëm shoqëror, pasi rezultojnë në mobilizim masiv politik të veprimtarëve, ndjekësve dhe qytetarëve të thjeshtë, të cilët mund të bëjnë presion cilësor mbi institucionet e sistemit, të gjitha me qëllimin – mirëqenie dhe jetë dinjitoze për të gjithë.

Cilat janë sloganet më të famshme të të gjelbërve në mbarë botën

Prezantimi dhe popullarizimi i veprimtarive, ideologjive, qëndrimeve dhe synimeve politike të lëvizjeve civile dhe partive politike, për të bërë të njohur dhe të pranuar imazhin dhe pozicionet e tyre në hapësirën publike shumëdimensionale, nuk mund të jetë plotësisht i suksesshëm nëse nuk përkthehen në sintetizime, mesazhe të shkurtra dhe koncize, slogane të pranueshme dhe tërheqëse, të cilat mbahen mend lehtë.

Slogani përcakton një mendim, kusht ose filozofi të caktuar që shkakton një efekt të caktuar, nxit komunikimin, por edhe thërret për një reagim, pra një veprim.

Me përsëritjen e shpeshtë të parullave, rritet motivimi i përkrahësve të një angazhimi të caktuar politik dhe mobilizimi në veprime konkrete politike.

Parullat e gjelbra janë të fuqishme, ndikuese dhe të lehta për t'u mbajtur mend, duke marrë formën e deklaratave, pasthirmave dhe madje edhe pyetjeve.

Ato përfaqësojnë një thirrje për ndërgjegjësimin dhe ruajtjen e bukurisë dhe origjinalitetit të burimeve natyrore.

Shembuj të sloganeve të tilla:

- Natyra është tepër e bukur, duaje dhe mos e shkatërro kot!
- Mbrojmë natyrën - mbrojmë atdheun tonë.
- Të lumtur janë të gjithë ata që e duan natyrën!
- Ne ndihmojmë natyrën, e mbrojmë atë, mbrojmë shtëpinë tonë nga pasojat e trishtueshme!
- Duhet të mbrojmë planetin, sepse nuk ka një tjetër të tillë!
- Ai që ruan natyrën, jeton në harmoni me veten!
- Pastroni plehrat dhe mos i lini të tjerët ta lënë atë!
- Mbajeni mjedisin tuaj të pastër ashtu si e mbani të pastër dyshtemenë në shtëpinë tuaj.
- Një mjedis i pastër është çelësi i shëndetit të të gjithë njerëzve. Ju nuk jeni përjashtim.
- Mos lejoni që ulluku të kthehet në një oqean.
- Natyra është një pasqyrim i shpirtit tonë. Shikoni më shpesh në pasqyrë dhe kushtojni vëmendje reflektimit.
- Uji i pastër do t'ju shpëtojë, uji i ndotur do t'ju vrasë!
- Njeriu pa ujë është si pema pa rrënjë.
- Konsumi – jo, kursimet – po! Sigurohuni që uji të mos pikon nga rubineti!
- Uji është pa erë dhe pa ngjyrë. Por pa të, një person nuk mund të jetojë, as të shijojë ngjyrat e ndezura të natyrës, as të nuhasë aromat e luleve dhe bimëve.
- Të gjithë kanë nevojë për ajër, shikojë, miku im!
- Të gjithë duan të marrin frymë. Le të ndjekin të gjithë

pastërtinë e ajrit.

- Ajri është një thesar që nuk blihet me para.
- Është transparent dhe pa shije, por shumë i nevojshëm për jetën.
- Nëse dëshironi të hani bukë të shëndetshme dhe të pandotur, mos e ndotni tokën.
- Mbani mend! Njeriu është ajo që ha. Nuk dëshironi të helmoheni brenda – kujdesuni për tokën!
- Nëse planifikoni të jetoni një jetë të gjatë dhe të lumtur, mbani mend se cilësia e saj varet drejtpërdrejt nga pastërtia e mjedisit.
- Një copë letër e hedhur në plehra mund të flasë për patriotizëm shumë më të madh se një trengjyrësh në makinë, sepse dashuria e vërtetë për atdheun fillon me dashurinë për vendlindjen.
- Mos u trego kaq i keq, bëhu i gjelbër.
- Shkoni në gjelbërim dhe renditni plehrat tuaja!
- Shkoni jeshile, ricikloni jetën!
- Bashkohuni anës së gjelbër.
- Qëndroni të qetë dhe vetëm gjelbërohuni!
-
- Kultivoni të gjelbrën dhe mbajeni planetin tonë të pastër.
- Ekipi i gjelbër i fëmijëve! Ne jemi të përkushtuar ndaj planetit!
- Këmbët + pedale = energji e pastër e gjelbër!
- Jetoni gjelbër sepse nuk ka planet tjetër për te jetuar.
- Bëni të gjelbrën ngjyrën tuaj të preferuar.
- Nuk ka planetë B.
- Mirë se vini në ekipin e gjelbër.
- Një konservator i vërtetë është një njeri që e di se botën

- nuk ia ka dhënë babai i tij, por e ka huazuar nga fëmijët e tij.
- Përpara se të kërkojmë jetë në planetë të tjerë, a mund të ndalojmë së vrari jetën në këtë?
 - Toka është krijuar për të gjithë ne, jo vetëm për disa prej nesh.
 - E gjelbërta është ngjyra kryesore e tokës dhe nga e cila buron e gjithë bukuria.
 - Unë nuk dua të mbroj mjedisin, dua të krijoj një botë ku mjedisi nuk ka nevojë për mbrojtje.
 - Beto hem për besnikëri ndaj Tokës dhe gjithë jetës që ajo mbështet. Një planet, nën kujdesin tonë, i pazëvendësueshëm, me ushqim dhe respekt për të gjithë.
 - Nëse mendoni se mjedisi është më pak i rëndësishëm se ekonomia, përpuni të mbani frymën ndërsa numëroni paratë tuaja.
 - Bëhu i pastër, bëhu i gjelbër.
 - Jini miqësor ndaj tokës.
 - Duke ricikluar, ju mund të ndryshoni nesër, sot.
 - Qytet i pastër – qytet i gjelbër.
 - Pastrojeni vendin, është e vetmja shtëpi që kemi.
 - Mos jini mbeturina - ricikloni!
 - Mos u trego i keq, ji i gjelbër.
 - Planetët e mirë janë të vështirë për t'u gjetur.
 - E gjelbra është ngjyra e preferuar e BOTËS.
 - Nuk është e lehtë të jesh i gjelbër.
 - E ardhmja është e Gjelbër.
 - Koha është e vetmja gjë që nuk mund të riciklojmë.

- ekosistem** - njësi themelore funksionale në ekologji që përfshin organizmat (bashkësinë e gjallë) dhe hapësirën e jetesës (mjedisin abiotik (natyrë jo të gjallë).
- ekonomi rrethore** - menaxhimi i burimeve të kufizuara, përdorimi maksimal i tyre, gjenerimi minimal i mbetjeve dhe shndërrimi i tyre në burime.
- degradimi ekologjik** - zvogëlimi i aftësisë së mjedisit për të përmbushur qëllimet dhe nevojat sociale dhe mjedisore.
- ekologjia e thellë** - një lëvizje shoqërore e bazuar në besimin se njerëzit duhet të ndryshojnë rrënjësisht marrëdhëniet e tyre me natyrën.
- vlerat e gjelbra** - vlera të veçanta, të cilat i referohen mënyrës se si të bëhet një jetë cilësore dhe e mirë në përputhje me natyrën, në një mjedis të një shoqërie demokratike dhe pa dhunë.
- politika e gjelbër** - një ideologji politike alternative, ofron zgjidhje për zbatimin e një shoqërie ekologjike të qëndrueshme, të bazuar në mjedis, në një mjedis të respektimit të vlerave të gjelbra.
- ekonomia qarkulluese** - një model që çon në restaurimin e ekosistemeve, por gjithashtu përpunon të futë risi dhe të ndikojë në ndryshimin e zakoneve të shoqërisë.
- drejtësia sociale** - marrëdhënie e barabartë dhe e drejtë ndërmjet individit dhe shoqërisë, përkushtimi për dinjitet të barabartë dhe mundësi të barabarta për jetë.

barazia - parimi i barazisë në ushtrimin e të drejtave të njeriut është një arritje moderne e bashkësisë ndërkombëtare.

liria - i referohet mungesës së kufizimeve të panevojshme dhe mundësisë së ushtrimit të të drejtave (liria e fjalës, liria e lëvizjes) dhe kompetencat e qytetarëve.

diskriminimi - paraqet trajtim të pabarabartë të individëve ose grupeve shoqërore, bazuar në disa karakteristika të tyre personale.

demokracia - formë e qeverisjes dhe rregullimit shoqëror, e cila është në përputhje me vullnetin dhe nevojat e njerëzve.

të drejtat e njeriut - përfitim dhe vlerë civilizuese, dhe sigurimi, respektimi dhe mbrojtja e tyre janë misioni dhe synimi përfundimtar i të gjitha shoqërive moderne demokratike.

ndryshimet klimatike - ndryshime afatgjata në klimën globale ose rajonale, të cilat zakonisht ndodhin për shkak të rritjes së temperaturës globale.

nacionalizëm - ideologji ose lëvizje politike që promovon unitetin e bashkësisë, interesin, të drejtat, qëllimet e politikës së tij, kuptimin e së kaluarës së përbashkët dhe marrëdhëniet me komunitetin dhe vendet e tjera, përkatësisht identitetin e kolektivit të tij.

feminizëm - një grup ideologjish dhe lëvizjesh që synojnë përcaktimin, vendosjen dhe mbrojtjen e të drejtave të barabarta politike, ekonomike, kulturore dhe sociale të grave me burrat, me qëllim çlirimin e tyre nga dhuna, seksizmi dhe rolet tradicionale të grave.

përgjegjësia globale - të vlerësojmë dhe respektojmë botën përreth nesh, bota e së cilës jemi të gjithë pjesë dhe për përmirësimin e së cilës duhet të angazhohemi dhe të marrim pjesë në mënyrë aktive (të gjithë qytetarët, komunitetet sociale, institucionet e sistemit, sektori i biznesit), duke pasur gjithmonë në mendje solidaritetin dhe të mirën e përbashkët.

zhvillim i qëndrueshëm - zhvillim që plotëson nevojat e gjeneratave aktuale, pa rrezikuar gjeneratat e mundshme të ardhshme në plotësimin e nevojave të tyre.

decentralizim - parim ose koncept organizimi, që nënkupton rritjen e kompetencave të organeve shtetërore periferike dhe institucioneve joshtetërore në raport me pushtetin qendror.

konservimi –ruajtja / lëvizje e ruajtjes - mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve natyrore, duke përfshirë speciet e kafshëve dhe bimëve dhe habitatet e tyre

CIVILI i Gjelbër – www.greencivil.mk

Fondacioni Hajnrh Bell – Sarajevë - www.ba.boell.org

UNESCO - www.unesco.org

World Wild Life - www.worldwildlife.org

(International Renewable Energy Agency) - www.irena.org

Research Gate - www.researchgate.net

Instituti botëror për burime - www.wri.org

NASA – www.climate.nasa.gov

Green Peace - www.greenpeace.org

Kombet e Bashkuara - www.un.org

Komisioni Evropian – www.ec.europa.eu

Parlamenti Evropian - www.europarl.europa.eu

Të gjelbrit e Evropës - www.greens-efa.eu

Green New Deal - https://www.gp.org/green_new_deal

Organizata Botërore për mjedisin jetësor - <https://world-environment-organisation.weebly.com>

Agjencia Evropiane për mjedis jetësor - <http://www.pem-sea.org>

Programë e Kombeve të bashkuara për mjedis jetësor - <https://www.unep.org>

Bashkimi ndërkombëtar për mbrojtjen e natyrës - <https://www.iucn.org>

Panel ndërqeveritar për ndryshime klimatike - <https://www.ipcc.ch>

Instituti Global për rritje të gjelbër - <https://gggi.org>

Projekt për menaxhim me sistemin e Tokës - <https://www.earthsystemgovernance.org>

Aleanca Globale për shëndet dhe ndotje - <https://gahp.net>

Fjalori i gjelbër – kontribut për një kuptim më të mirë të çështjeve dhe vlerave të gjelbra

Në bazë të përvojës së CIVILit të Gjelbër në komunikim me qytetaret dhe qytetarët, përfaqësuesit politik dhe të organizatave qytetare, si dhe të monitorimit të mediave, proceseve zgjedhore dhe politike, mund të konstatohet me siguri se ka mungesë të mirëkuptimit dhe njohurive bazë. të kuptimit të tyre, vlerat e gjelbra. Njerëzit thjesht nuk kanë informacion të mjaftueshëm për idetë, politikat dhe praktikën në lidhje me çështjet e gjelbra dhe vlerat e gjelbra. Ata zakonisht kufizojnë të kuptuarit dhe diskutimet e tyre në çështjet komunale, siç është menaxhimi i mbetjeve ose, në rastin më të mirë, ndotja e ajrit.

Vendimmarrësit, palët e interesuara dhe publiku kanë nevojë për informacion dhe njohuri bazë në mënyrë që të kanalizojnë veprimet e tyre, bazuar në informata dhe faktet përkatëse. Gjithashtu, mungon hapësira mediatike e specializuar për lajme dhe opinione mbi vlerat e gjelbra në vend, veçanërisht në lidhje me lidhjen mes çështjeve të të drejtave të njeriut dhe fushave të tjera që përfaqësojnë çështjet e gjelbra dhe vlerat e gjelbra. CIVIL-i e kompenson këtë mungesë, të paktën pjesërisht, me një faqe interneti në gjuhët maqedonase, shqipe dhe angleze – WWW.GREENCIVIL.MK.

Edhe me qëllimet më të mira, vendimmarrësit mund të bëjnë gabime serioze në ushtrimin e pushtetit në nivel lokal dhe qendror, veçanërisht në fushën e çështjeve të gjelbra. Kjo përfshin keqkuptimet e dukshme rreth domethënies së çështjeve dhe vlerave të gjelbra dhe çfarë përfshijnë në përkufizimet e tyre.

Vihet re se një pjesë e vendimeve problematike në nivel qendror dhe lokal janë për arsye të mungesës së kuptimit real të qëndrueshmërisë dhe ndërlikohes me sferat tjera relevante të veprimit social-politik në shoqëri. Më se urgjente është nevoja për të kuptuar ndërlikohjen, gjegjësisht pandashmërinë e fushave siç është drejtësia sociale dhe mjedisore, anti-nacionalizmi, shteti ligjor, gjinia, barazia dhe anti-diskriminimi. Këto, dhe jo vetëm, janë pjesë e politikave të gjelbra. Ky publikim është tentim për kontribut për kuptim më të mirë të çështjeve dhe vlerave të gjelbra.